ФИФЫ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЕЙ ХЕКІЫНЫГЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

№43 (22.201) • 2012 гъэм гъатхэпэм (мартым) и 13, гъубж • Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ • И уасэр соми 3-щ •

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭХЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКІ

КЪАНОКЪУЭ Арсен: Туризмым зиужьмэ, экономикэми зыкъиІэтынущ

УФ-м и Президент Медведев Дмитрий Краснодар къалэм щыпсэуІэкІэ Іащ Кавказ Ищхьэрэм и курортхэм зегъэужьыным теухуа зэІущІэ. Абы хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен, Кавказ Ищхьэрэм и адрей республикэхэм я унафэщІхэр, Урысей Ипщэм щагъэзащІэ турист проектхэм ахъшэ кьыхъзыгъэкІыжу нэгъэуащІ къэралхэм компаниехэм я лыкІуэхэр.

ЗЭІУЩІЭР кьыщыдзэІуихым Медведев Дмитрий кьыхигъэкІащ къэралым турист лэжьыгъэм зыщегъэужьыным ІкІ Урысейм зыхуеину Іэмал псори зэриІэр. «Дэ Урысейм, нэгъуищІ къэралхэм щыщ туристу мелуан 70 нэхъри мыныхъ мащІэ гъэкъэ дгъэхъэщІфынущ», - кьигъэльэгъуащ абы.

Къэралым и унафэщІым урысей, нэгъуищІ къэрал инвесторхэм фІыщІэ яхуищащ «езыхэм я фІэфыныгъэкІэ кьалэн мытынш я пщэ зэрыдатхъэжам икІи Урысей Ипщэм лэжьэн зэрыщыщІадзам» папщІэ. Ауэ, Медведев Дмитрий кьыдэриты-тэмкІэ, ягъэкІэ нэхъ псынщІэу кІуэтэн, финансхэщІынныгъэ ягъэуэтынымкІэ щына-гъуэхэр ягъэмэщІэн хуейщ. Абы ипкъ иткІэ, къэралым и Іэтащхьэм правительствэм хуигъэващ турист кластерыр зыхуэныкъуэ инженер, энергетикэ, транспорт инфраструктурэр нубзыхуну, хуэзыныгъэхэр щрагъэкІуэкІыну пІалъэхэмрэ ахъшэм и хэкІыпІэхэмрэ ятеуэху Іуэхуэхэр кьыхилъхьну.

КъБР-м и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен тепсэлъыхащи республикэм зыужьыныкІэ и индустриемрэ хузэфІэкІынухэм. Къабардэмэ, КъБР-м и турист-рекреацІэ комплексым зегъэужьынымкІэ концепцИм ипкъ иткІэ, щІыналъэ 11 яубзыхуащ. Абыхэм ящыщІу Іащащхьэмахуэ гъапІэ» кІурш-рекреацІэ комплексыр, «Налшык» санаторэ-курорт комплексыр, «Джылы-Су», «Аушыджэр», «Тамбукъан» узынщагъэр щрагъэфІакІуэ, щагъэхъуж комплексхэр, «Безенги» альпинист комплексыр, «Шэджэм псыкъелъэхэр», «Гуэл ЩхъуантІэхэр», «Нарзан ауэ» дуненІпІэ-турист комплексхэр, «Балъкъэр Ипщэ», «Шэджэм Ипщэ» археолого-турист комплексхэр.

А псоми ящыщу нэхъ зыужьыныгъэшхуэ зэбгъэгъуэтыфынур «Іуащхьэмахуэ гъапІэ» кІурш-рекреацІэ комплексыщ. Абы кьыхэкІыу «Урысей Ипщэ» федеральнэ программэ хэхар гъэзэщІэным хуэунэтІауэ федеральнэ бюджетым КъБР-м кьыхэхунутІыпщ ахъшэм и процент 80-м нэблагъэр Іуащхьэмахуэ гъапІэ и инфраструктурэ проектхэм трагъэкІуадэ.

КуэдкІэ ущыгугъу хьуну КъБР-м и Іэтащхьэм кьелъытэ Іуащхьэмахуэ и ищхьэрэ кьэхуэкІыпІэ джабэм хуэзэ Джылы-Су щыпІэмэ. Мыбы ехьэлІа хэкІыпІэ нэхъыщхьэхэр - Ар Кавказым и Псы Хущхьуэхэм зэрапэрхьэнэрыгущ (Кисловодск къалэм (Ливием зэрыщащІам ещхьу), зауэлІхэм яхьумэ «гуманитарнэ лъагъэхуэхэр» уубзыхуныр, Тыркумрэ Сириемрэ я къэрал гъунапкъхэхэм кьыдекІуэкІыу, хьэрыш къэралыгъуэм и щІыналъэм «щынагъуэшащхьэм и щІыналъхэр» щыгъэбелджылауэ ахэр зауэлІхэм яІэщІэлъхьжьныр. А псори зыхуэунэтІыжар зыщ: Сирием и щІыналъэм США-м и дзэр итІыпщхьэнращ. Абы и акъылэгъу къэралхэр а Іэмалхэм ящыщу зым нэхъ мыхъуми зэкІэ тегущыхуэркъым.

Сирием и Іуэхуэкі США-мрэ абы и акъылэгъуэмрэ тыншу зэгурыІуэну эклиптхэм хуагъэфащркъым, ауэ президент Обамэ Барак и администрацІэм зауэ зэхимыблауэ я мурадхэр ІэщІыб ищІыну игу илъкъым.

Уэсым и зэранкІэ

Германием и канцлер Меркель Ангелэ дыгъуасэ кІуащ Афганистаным, абы и Кундуз провинцием ФРГ-м щиІэ дзэ баэм и Іуэху зыІутыр зригъэлъагъун и гугъэу, арщхькІэ и мурадыр кьеуэлІакъым.

Канцлерым и кьухъльатэр кьыщІэтІысхащ Балх щІыпІэм и кьалащхьэ Мазари-Шариф и аэродромым. А къалэм икІыу Меркель Ангелэ Кундуз кІуэфакъым, тхьэмахуэм ящІэгъуауэ абы уэсыпхуэ кьыхэзыщесым кьыхэкІыу. А куейм щыпсэу щІыху 50 хуэдиз щІы-Іэм исащ.

Меркель нужьрейуэ Афганистаным щыкІуар 2010 гъэм и дыгъэгъазэращ. Нобэ абы нэмыщІэ зауэлІу щыІэщ мини 4,9-рэ. 2013 гъэм и яп» мазэхэм я бжьыгъэр зы минкІэ я гугъэмащІэну я гугъэщ. ФРГ-м и дзэр Афганистаным къыщрищыжьыпІэнр 2014 гъэм и Іэуэхэращ.

Ари ягъэхъуэжьнущ

Испаниием и щІэныгъэлІхэм лабораторэ ІэмалкІэ къагъэуІащ лыих узыфэр зыхуэгъэхъужьну молекулэ. Ар дзыгъуэ щІэныгъэм ирахълІэуэрэ ягъэунэхуати, узыфэ щынагъуэм хьарзынуэ текІуащ.

КьэхутэнкІэр езыгъэкІуэкІ щІэныгъэлІхэм зэрыжаІэмкІэ, хущхьуэщІэм кьигъэсэбэныр іНКТ лимфоцитхэращ. Абы и цитокинхэр щхьэхуит кьащІ-кьыщІетІысхуэ Іуащхьэмахуэ гъапІэ щІыпІэм и щІыналъэ щІыпІэу кьиныкъуэкІ. Ар ІкІи Іуащхьэмахуэ гъапІэ щІыпІэ ящыщІу, - жиІащ Къанокъуэ Арсен.

И псалъэр щиухым КъБР-м и Іэтащхьэм кьыхигъэкІыжу зэманым ирагъэкІуэкІыжьыным республикэм и экономикэр кІэІэтыныжкІэ мыхьэнэшхуэ иІэнущ. Абы ди щІыналъэм и цІэри фІыкІэ игъэІуащ».

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхуэщ1анІэ.

Машинэхэр, Іэмэпсымэхэр, ерыскъыхэкІхэр нэгъуэщІ къэралхэм кьыщыдощхьэ

2011 ГЪЭМ республикэм нэгъуэщІ къэралхэм доллар мелуани 141,54-рэ и уасэ хьэпшІ зэмылІэужьыгъуэхэр кьыщищэхуащ. 2010 гъэм ельытауэ ар доллар мелуан 75,29-кІэ нэхъыбэщ. Хамэ къэрал жыжьхэмэ доллар мелуани 126,61-рэ и уасэ (2010 гъэм ельытауэ процентI 118,68-рэ), СНГ-м хиубыдэ къэралхэм доллар мелуан 14,93-рэ (процентI 78,73-рэ) кьрашащ.

АхъшэкІэ кьапщтэмэ, 2011 гъэм кьащэхуа псомиI щатам и процент 54,2-р трагъэкІуэдащ машинэ зыщІ Іэнатіхэм я продукцэм. Ди республикэм нэхъыбэ дыдэу зи продукцэр кьезыигъэшащэм ящыщу Италиер (процент 30,29-рэ), Германиер (процент 22,95-рэ), Китайр (процентI 7,99-рэ), СНГ-м хьыкъэ къэралхэм ящыщу Украинэр (процентI 7,18-рэ), Азербайджанэр (процентI 2,31-рэ), Молдовэр (процент 0,52-рэ).

2011 гъэм машинэхэр оборудованэ зэмылІэужьыгъуэу доллар мелуан 76,72-рэ и уасэ (кьащэхуа псомиI щатам и процент 54,2-р) кьрашащ. Абыхэм ящыщу доллар мелуан 76,36-рэ и уасэр хамэ къэрал жыжьхэм, доллар мелуан 0,36-рэ и уасэр СНГ-м хиубыдэ къэралхэм кьыщытщэхуащ. Машинэ зыщІ Іэнатіэм и продукцэм щыщу нэхъыбэу кьашащ промышленнэ предприятэхэм кьыщагъэсэбэн оборудованэр, хьэжьущыкъэхэр зэрэтхьащІ машинэхэр, хьэлъэхэр кьыззрагъэтІ, зэрагъэІэпхъуэ машинэхэр. Ахэр нэхъыбэу кьыщащэхуащ Италиеи, Германиеи, Китайми, США-м, Тыркуми, Финляндиеми, Нидерландзми, Корееми.

Республикэм щыщу къэралыщІыб экономикэ лэжьыгъэм зэрыскъыжьым доллар мелуан 25,83-рэ, нэгъуэщІу жыпІэмэ, хамэ къэралхэм кьыщащэхуа продукцэ псомиI щатам и процент 18,25-р трагъэкІуэдащ. Мэкьумэщ продукцэу нэгъабэ республикэм кьашар 2010 гъэм ельытауэ процент 184-рэ мэхьу. Мэкьумэщ хозяйствэм и продукцэу кьащэхуам и нэхъыбэр кьыздрашащ США-рэ, Италиерщ, Азербайджанырыщ, Германиерщ, Нидерландхэрщ, Сингапурырщ, Даниерщ, Украинэрщ, Сербиеращ. Нэхъыбэу кьащэхуащ хасэну жыгыщІэхэр, удз гъэгъащэр (доллар мелуани 5,85-рэ и уасэ), лыр, кІуэцІфэцІхэм кьыхэщыкІа щхьынигъуэхэр (доллар мелуани 5,76-рэ и уасэ), ягъэхьну Іэщыр (доллар мелуани 4,92-рэ и уасэ), кофе, щей, щхьынэхъьхьэхэр (доллар мелуани 2,6-рэ и уасэ), щхьн зэмылІэужьыгъуэхэр (доллар мелуан 1,62-рэ и уасэ), гъэш, джэдыкІэ (доллар мелуан 0,93-рэ и уасэ), фадэрэ псы зэмылІэужьыгъуэхэмрэ (доллар мелуан 0,89-рэ и уасэ), гъавэм кьыхэщыкІа щхьнигъуэхэр (доллар мелуан 0,85-рэ и уасэ), хьэцэпэцэхэр (доллар мелуан 0,78-рэ и уасэ). 2010 гъэм ельытауэ нэгъабэ нэрылъагъуэ ахъшэ нэхъыбэ трагъэкІуэдащ ягъэхъуну Іэщыр, лыр, кІуэцІфэцІхэм кьыхэщыкІа щхьнигъуэхэр, дагъэ кьыхьащІаху кьэжьигъэхэр, хасэну жыгыщІэхэр, удз гъэгъахэр кьэщхьунымэ. Нэхъ мащІэ хъуащ хадэхэйм кьыхэщІыкІа ерыскъыпхъэхэр, ерыскъы промышленностым и пьыдзахуэхэр, пхъэщхьэмыщхьэр, кофер, шейр, щхьнхэлъхьэхэр кьэщэхуным трагъэкІуадэр.

Щэкі зэмылІэужьыгъуэу, ванкъэу доллар мелуани 9,16-рэ и уасэ кьащэхуащ. Нэхъыбэу кьашащ щэкі зэІущащэр (доллар мелуани 3,35-рэ и уасэ), бжьэхуцыр (доллар мелуан 1,93-рэ и уасэ), щэкі кьыхэзыщІыкІ зэмылІэужьыгъуэхэр (доллар мелуан 1,59-рэ и уасэ), щыгъын зэІущахэр (доллар мелуан 1,11-рэ и уасэ). Зэрыщыту кьапщтэмэ, я продукцэ лІэужьыгъуэхэм 2010 гъэм ельытауэ нэгъабэ процент 46,42-кІэ нэхъыбэ щІатащ икІи ахэр кьрашащ Тыркуми, Италиеми, Китайми, Азербайджаниеми, Тыркумэныи, Украинэми.

Кьэрал щІыбэ экономикэ лжьыгъэм хэтхэм апхуэдэу нэгъабэ республикэм кьашащ минеральнэ продукту доллар мелуани 7,72-рэ и уасэ (нэгъуэщІ кьэралхэм кьыщащэхуа продукцэм трагъэкІуэдам и процентI 5,46-рэ). Ар нэхъыбэу кьыздрашащ Украинэмрэ Тыркумрэщ.

«КьынэмыщІ товархэр» жыхуиІэ гупым хеубыдэ продукцэу кьащэхуам и процентI 7,57-р икІи абы псори зэхэту доллар мелуани 10,72-рэ щатащ. Китайм, Испаниеми, Австриеми кьрашащ керамикэ хьэпшІ зэмылІэужьыгъуэхэр. Апхуэдэу унэльащІэрэ тепІэнщІэльыну доллар мелуани 3,18-рэ и уасэ, бижутериеу доллар мелуан 0,76-рэ и уасэ, мывэм, гипсым кьыхэщыкІа хьэпшІыпу доллар мелуан 0,75-рэ и уасэ, абджрэ абы кьыхэщыкІа продукцэу доллар мелуан 0,37-рэ и уасэ кьащэхуащ.

ЩыхьэкІэ кьыщыгъэльэгъуа товар гупхэм кьадэкІуэу, республикэм кьашащ химиемкІэ комплексым и продукцэу доллар мелуани 6,19-рэ и уасэ, металлу, абы кьыхэщыкІа продукцэу доллар мелуан 4,47-рэ и уасэ, пхъэхэкІыу, целлюлоэз-тхылъымкІэ продукцэу доллар мелуан 0,57-рэ и уасэ, Іэщым и фэу, фэм кьыхэщыкІа хьэпшІыпэ зэмылІэужьыгъуэу доллар мелуан 0,15-рэ и уасэ.

Я уасэкІэ кьапщтэмэ, псори зэхэту нэгъабэ кьащэхуа продукцэм и процент 30,29-р Италиеми, процент 22,95-р Германиеми, процентI 7,99-р Китайми, процентI 7,18-р Украинэм кьрашащ. Италиемэ кьэхьбэу машинэ зыщІ Іэнатіэм и продукцэр, ерыскъыпхъэхэр, Германиеми машинэ зыщІ Іэнатіэм и продукцэр, Китайм керамикэ хьэпшІыпхэр, Украинэм щІыдатэм зыкъыщІыкІа продукцэмрэ шыгъуэмрэ кьрашащ.

КЪЭРЭЩЕЙ Элеонорэ.

Василенко А. А. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхьэм зиІэ и лэжьакІуэ» щІэ лъапІэр фІэщыным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Илъэс куэд лъандэрэ дагъэунэмэ зэрылажьэм икІи псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэм зегъэужьыным къаруушхуэ зэрырихьэлІам папщІэ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхьэм Іуэхутхьэбзэ яхуэщІэныкІэ и Іэнатіэм щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ» щІэ лъапІэр фІэщын **Василенко Александр Алексей и къуэм** - Прохладнэ муниципальнэ районым и щІыналъэ администрацэм и Іэтащхьэм.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм гъатхэпэм и 6-м
N49-УГ

Теммоевэ Ш. И. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ» щІэ лъапІэр фІэщыным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Щэнхабзэм и лъэпкъ фэеплъыр хъумэнымрэ абы зегъэужьынымрэ куэд зэрыхищІыхьам, жылагуэ лэжьыгъэм жыджэру зэрыхэтым папщІэ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ» щІэ лъапІэр фІэщын **Теммоевэ Шахьидэ Ибрэхьим и къуэм** - «Политикэ залымыгъэм (1944 - 1957 гъэхэм) зи гъащІэр ихьахэм я мемориал» къэрал Іуэхущ1апІэм и унафэщІым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм гъатхэпэм и 6-м
N50-УГ

Шыбзыхъуэ Хь.Хь. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и юрист» щІэ лъапІэр фІэщыным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Илъэс куэд лъандэрэ дагъэунэмэ зэрылажьэм икІи хабзэм къемызэгъыу наркотикхэр зэблэзыгъэкІэхэм ебэныныкІэ лэжьыгъэшхэр зэрызэфІигъэкІам папщІэ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и юрист» щІэ лъапІэр фІэщын **Шыбзыхъуэ Хьэсэн Хьэжмысмэл и къуэм** - Урысей Федерацэм Наркотикхэр зэрызблагъэкІым кІэлъыплъыныкІэ и федеральнэ къулыкъущІапІэм и Управлензу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІым и унафэщІым и къуэдзэм.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм гъатхэпэм и 6-м
N51-УГ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм узынщагъэр хъумэныныкІэ и министрым и къалэнхэр зыгъэзащІэм и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм узынщагъэр хъумэныныкІэ и министрым и къалэнхэр зыгъэзащІэну и пщэдзэхьэм **КІэнщІапий Анатолий Лиуан и къуэм**.

2. Мы Указым къару егъуэт Іэ щыщІэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм гъатхэпэм и 7-м
N52-УГ

● Хьыбар гуапэ

Урыш Анзоррэ Абдулин Аслъэнрэ Европэм жэз медалхэр кьыщахь

Гъатхэпэм и 5 - 11-хэм Сербием и къалащхьэ Белград щекІуэкІащ бэнакІэ хуитымкІэ, алыдж-урым бэнакІэмкІэ, цІыхуб бэнакІэмкІэ Европэм и чемпионат. Ди лъахэгъуэгу Урыш Анзоррэ Абдулин Аслъэнрэ абы жэз медалхэр кьыщахьащ.

БЭНЭКІЭ хуитымкІэ километрим 84-м нэс зи хьэлъагъэхэм я бжьыбзэ Урыш Анзор зэхьэзэхуэм ирихьэлІат Европэм и чемпион щІэр нэгъабэрэ абы и щыгъэзэрмэ зыІэригъэхьауэ.

Финалым и Іыхьэ пЛанэм адыгэ щІалэм гугъу демыкьыщІу щыкурэщІащ Албаниеми щыщу Шал Эгзон. Бжьыгъэ 5:1, 5:0-у и хьэрхуэрэгъуэм зэрыгъэкІуам Урышыр игъэбэлагъуэу кьыщІэкІащ. Щэ щхьэсагъуэр сытыр ар финал ныкъым кьыщыкурэщІащ Болгариеми икІа Ганев Михаил. ЗэпыщІэм и яп» Іыхьэр зэрытемыгъэкІуауэ, 1:1-уэ, ихьати, хабзэм икІи иткІэ, ар Анзор и ныдэрхуэрэгъуэм ихьэхуауэ къальытащ, ижьу абы очко кьыззрихьам кьыхэжьІыу. ЕтІуанэм адыгэ щІалэм зыззащІыкъуэжри, 3:1-уэ текІуащ. АдэкІэ псори зэпытащ ещанэ зэпыщІэрати, ар болгарыбзэ гъэІуащ.

Европэм и чемпион щІэр зыІэщІаха Урыш Анзор и губжьыр игъэвын хуей хъуащ ещанэ увыпІэм папщІэ абы кьыпэщІэхуа латыш Звирбулис Армандс. Ди щІалэр 4:0, 3:0-у зэрытекІуам псори кьыбгурагъаІуэ.

Болгариеми щыщу Абдулин Аслъэн дыщэ медалым хэзыгъэкІыжари. Алыдж-урым бэнакІэмкІэ зэхьэзэхуэм хэта ди лъахэгъуэгу ихьэлогрэмм 60-м нэсхэм я зэпеуэм финал ныкъуэм кьыщыкурэщІащ Ангелов Иван. Абы и пэкІэ Аслъэн и хьэрхуэрэгъу псоми щэч кьызыгъуэмыкъым текІуэнгъэхэр кьафІихьат.

- Европэм и чемпионатым кьрикІуамкІэ сыкьрэзыкьым, - жиІащ Абдулиным зэхьэзэхуэм и ужькІэ. - Белград сыкьыщІэкІуар дыщэрати, жэзым фІэкІа зыІэрызгъэхьэфакъым.

ХЬЭТАУ Ислъам.

КІэрэф Къамболэт и фэеплъ пшыхь

Мэлбахьуэ Тимборэ и щІэр зезыхъэ Лъэпкъ библиотекэм гъатхэпэм и 6-м щагъэлъэпІащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и етІуанэ ректор, Хэку зауэшхуэм хахуэу хэта КІэрэф Къамболэт Науры и къуэр кьыз1эралхуэр ильэсищ зэрырикъур. ТЫсыпІэ зэщІ щумыгъэтыжу ЕрджелІэ пэщыт кьыщызэхуэсат КІэрэф Іуэхущ1апІэм и лыкІуэхэу Джылахьстэнейм кьикІаухэр, КъБКъУ-м, Мэкьумэщ академием щылажьэ щІэныгъэлІхэр, студентхэр, тхыдэмрэ щІэныгъэмрэ дихьэх щыхьэхуэхэр.

БИБЛИОТЕКЭМ и унафэщІ Емуэ Анатолэ кьеКІуэлІаэм псалъэ гуапэкІэ захуигъаэри, КІэрэф Къамболэт зыщІыхьэмэрэ ЩэнхабзэмкІэ щІэныгъэлІым и гъащІэ гъуэгуанэр зыхуэдар кьыззэхуэсхэм ягу кьитъэлІыжащ.

АдэкІэ утыкум чэзыуэрэ кьихьащ КІэрэф Къамболэт и лэжьэгъуэхэр, и гъэсэнхэр, и благъэхэр, и Іыхьлыхэр. Дэтхэнэ зым жылагъуэ лэжьакІуэ жыдэкъу щыта КІэрэфым теухуа гукъэкІыж щхьэхуэ гуэр ихьумэрт: хэт и щалэгъуэм яп» лъэбакъуэ ихьыныкІэ дэІэпыкьуат, хэт чэнджэщ кьритат, хэт а лы тельыджэр зэрицІыхуа къудейм иригушхуэрт. Къэпсэльаэмэ зэхуэсым зыкъеІэзыгъэхьэлІаэмэ ФІыщІэ яхуищІащ Къамболэт ипхъу Майе. Ущие, дерс гуэр кьыкьыжьыныкІэ Іэнат1эр кьыМ Дэхъушокъуэ Мусэ, Зумакулов Борис, Хьуэхуэн Хьэзрэтэлий, Шукай ФатІимэ сымэ я гукъэкІыжхэм. Зэхуэсльаэмэ зэхуэсым зыкъеІэзыгъэхьэлІаэхэм фІыщІэ яхуищІащ Къамболэт ипхъу Батыр Мухьэдин, Шэрджэс Асият, Ташло Алий, нэгъуэщІхэри.

Къэпсэльаэм фІыщІэшхуэ хуащІащ библиотекэм и лэжьакІуэхэу пщыхьэр зыгъэхьэзырахэм. Я щІэкІыуапхъэщ ильэс къамыгъанэу я Іуэхум ехьэлІауэ, мэкьумэщ хозяйствэм и унафэщІ Созаевэ Хьэуэтэрэ секторым и унафэщІ Срыкьуэ Фаридэрэ. Утыкум кьимыхьамэ, ахэращ КІэрэф Къамболэт зэи зымыльэгъуаеми и нэгу кьыщІигъэхьэфын хуэдэу пшыхьыр дахэу зэхэзыгъэувар. Зи фэеплъ махуэр ягъэльэпІа лІыхьужьыкІи и блэкІамрэ къигъэна лъэужьымрэ тыншу уи нэгу кьыщІэзыгъэхьэ сурэтыжьхэр, абы и Іэдакъэ кьыщІэкІа щІэныгъэ лэжьыгъэхэр кьыщІыхьэ дэтхэнэми и гульытэр зришалІэу ІупльапІэм деж щылэзэхуэсат. Тхьылъхэм ятемыжьыкъу матэм ильт КІэрэф Къамболэт къигъэкІа нартыху лІэужьыгъуэхэмрэ гъавэ щхьэмыжхэмрэ.

Псалъэ зрату е езыр-езыру гупхэм зышу утыку кьихьа щІэныгъэлІхэм КІэрэф Къамболэт зыхьэпсэуІэ зэманыр гугъуами, цІыхугъэ зэхэтыкІэм и пщалъэу зэрыщытар наІу ехьащІыр. ЩІэныгъэлІыр зыцІыхуахэм я гукъэкІыжхэр, и Іыхьлыхэм жаІэжа хьыбар гъэщІэгъуэнхэр нэхъ убгуауэ газетым кьытеддэну ди мурадщ.

ЖЭМЫХЪУЭ Марьянэ.

Сурэтхэр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

● Футбол

Урысей Федерацэм футболымкІэ и премьер-лигэм 2011 - 2012 гъэхэм щекІуэкІ зэхьэзэхуэм ипкъ иткІэ, дыгъуэпшыхь Налшык щекІуэкІа зэпхуэдэ бжьыгъэ къринкІуащ. Ди щІалэхэм ящыщу топыр дзэырэкІар Голич Йованщ.

«Спартак-Налшыкымрэ» «Амкар»-мрэ я зэІущІэр зэрекІуэкІа щыкІэмрэ зи чэзу джэгугъуэм и ужькІэ турнир таблицэм игъэтэ теплъэмрэ ятеуэху тхьигъэ диГазетым тетынущ.

ХЬЭТАУ Ислъам.

ДУНЕЙПЫ ЩЫХЬЫБАГЪХЭР

США-р щІээнэджэщар

ЩэнкІэ зэщІэуэзда къарухэр Сириеи и щІыналъэм кьыщыгъэсэбэныным теухуауэ я акъылэгъу къэралыгъуэхэм ечэнджэщыи щІидзащ США-м и администрацэм.

А Іуэхугъуэр зытращІыхьыкІ «мамыру псэу щІыхъхэр», хэкър зрагъэбгынэжри яхэту, хъумэнращ, ауэ щхьэусыгъуэр нэгъуэщІщ: США-р зыхуэІэкъуІэщІкІэ зэщІэуэзда оппозицэм и Іуэсэу зауэ, Асад Башар и правительствэр тедзынращ.

Америкэр хэпІэ Іуэрыр и унафэ зэрыщІитІуэрэным и Іэмал зыІэжанэм, «кхъыхьлатэ зыщхьэщыхьэну хуимыт щІыпІэхэр» хэгъэщхьэхуэкІыну кьыщІетІысхащ Балх щІыпІэм и кьалащхьэ Мазари-Шариф и аэродромым. А къалэм икІыу Меркель Ангелэ Кундуз кІуэфакъым, тхьэмахуэм ящІэгъуауэ абы уэсыпхуэ кьыхэзыщесым кьыхэкІыу. А куейм щыпсэу щІыху 50 хуэдиз щІы-Іэм исащ.

Меркель нужьрейуэ Афганистаным щыкІуар 2010 гъэм и дыгъэгъазэращ. Нобэ абы нэмыщІэ зауэлІу щыІэщ мини 4,9-рэ. 2013 гъэм и яп» мазэхэм я бжьыгъэр зы минкІэ я гугъэмащІэну я гугъэщ. ФРГ-м и дзэр Афганистаным къыщрищыжьыпІэнр 2014 гъэм и Іуэхэращ.

Ари ягъэхъуэжьнущ

Испаниием и щІэныгъэлІхэм лабораторэ ІэмалкІэ къагъэуІащ лыих узыфэр зыхуэгъэхъужьну молекулэ. Ар дзыгъуэ щІэныгъэм ирахълІэуэрэ ягъэунэхуати, узыфэ щынагъуэм хьарзынуэ текІуащ.

КьэхутэнкІэр езыгъэкІуэкІ щІэныгъэлІхэм зэрыжаІэмкІэ, хущхьуэщІэм кьигъэсэбэныр іНКТ лимфоцитхэращ. Абы и цитокинхэр щхьэхуит кьащІ-кьыщІетІысхуэ Іуащхьэмахуэ гъапІэ щІыпІэм и щІыналъэ щІыпІэу кьиныкъуэкІ. Ар Іуащхьэмахуэ гъапІэ щІыпІэ ящыщІу, - жиІащ Къанокъуэ Арсен.

А щыпІэм туристхэр зыхуеину Іэмал псори кьыщыдэтэпщащ хъун папщІэ «Урысей Ипщэ (2008 - 2013 гъэхэм)» федеральнэ программэ хэхам хуиІыбыдэ яухуэ Кисловодск - Нартсанэ Ауэ - Джылы-Су - Іуащхьэмахуэ автомобиль гъэгугъу.

Дыззрыщыгъуаэзэщи, Кавказ Ищхьэрэм и турист кластерым и проектыр ягъэзащІэ УФ-м и Правительствэм кьищта унафэм ипкъ иткІэ. Абы кьыщыгъэльэгъуащ дуейпсо мардэхэм кьезэгъэ бгы-лыжьэ курортыщІэу тху 2011 - 2020 гъэхэм кьрифыдэу Урысей Ипщэм щаухуэн хуейуэ. Абыхэм ящыщу зыщІ Кьэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэурагъуэрэну «Іуащхьэмахуэ - Безенги» курортри.

Іуащхьэмахуэ и Іэтащхьэм зэрыжиІамкІэ, мы Іуэхур зэгъэщІыпІа лъэныкъуэхэр зэгурыІуащ республикэм и району пІы - Шэрдэж, Шэджэм, Іуащхьэмахуэ, Дзэпыкъуэ районхэр - зыхунфыдыдэ турист-рекреацІэ экономикэ щІыналъэ щхьэхуэ кьызэрагъэпэщыну. А экономикэ щІыналъэ хэхам зегъэужьынымкІэ кьэкІуэну зэманым ирагъэкІуэкІ ну лэжьыгъэхэр щхьэрагъэпэщыну. А экономикэ щІыналъэ хэхам зегъэужьынымкІэ кьэкІуэну зэманым ирагъэкІуэкІ ну лэжьыгъэхэр щхьэрагъэпэщыну. А экономикэ щІыналъэ хэхам зегъэужьынымкІэ кьэкІуэну зэманым ирагъэкІуэкІ ну лэжьыгъэхэр щхьэрагъэпэщыну. -Экономикэ щІыналъэ щхьэхуэр кьыщызэрагъэпэщыну япэ лъэхъэнэм лыжжкІэ кьыщажьхьыну гъэзэгу километри 165-рэ, кІапсэ тъуэгу 30, хьэщІэщ зэгъэпэщауэ щыхУ 14450-рэ зыщІэхуэн, зыгъэпсэхупІэхэр ящыщу, - жиІащ Къанокъуэ Арсен.

И псалъэр щиухым КъБР-м и Іэтащхьэм кьыхигъэкІыжу зэманым ирагъэкІуэкІ ну зыжьынымрэ республикэм и экономикэр кІэІэтыныжкІэ мыхьэнэшхуэ иІэнущ. Абы ди щІыналъэм и цІэри фІыкІэ игъэІуащ».

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхуэщ1анІэ.

Іэщхьэ зэщІэуэзда къарухэр Сириеи и щІыналъэм кьыщыгъэсэбэныным теухуауэ я акъылэгъу къэралыгъуэхэм ечэнджэщыи щІидзащ США-м и администрацэм.

Уэсым и зэранкІэ

Германием и канцлер Меркель Ангелэ дыгъуасэ кІуащ Афганистаным, абы и Кундуз провинцием ФРГ-м щиІэ дзэ баэм и Іуэху зыІутыр зригъэлъагъун и гугъэу, арщхькІэ и мурадыр кьеуэлІакъым.

Канцлерым и кьухъльатэр

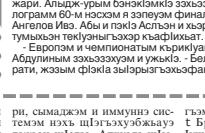

t **Геодезиемрэ картографиемрэ я лэжьакІуэхэм я махуэщ**

t 1917 гъэм «Известие» газетым и яп» номерыр кьыдэкІащ.

t 1955 гъэм ШынагъэшащэмкІэ Кьэрал Комитет (КГБ) кьызэрагъэпэщащ.

t Гъатхэпэм и 13 - 14-хэм Нью-Йорк щекІуэкІыну ООН-м экономикэмрэ социальнэ ІуэхуэхэмкІэ и советым (ЭКОСОС) и сессие щхьэхуэ; къэрал лІыщхьэхэр зыхэтыну дунейпсо сатУ зэгъэхьнагъэм (ВТО-м) и зэІущІэ; сатумрэ зыужьыныгъэмкІэ ООН-м и конференц.

t Брюссель (Бельгие) щыІэІуэ Іуэхуэм Европеиом хэт къэралхэм экономикэмрэ финансхэмкІэ я министрхэр.

t Гъатхэпэм и 13 - 16-хэм Париж (Франджы) щызэхэтыну гъэзэщІапІэхэмкІэ ХIII Европэпсо конференц.

t 1733 гъэм франджы литературэм и классик, адыгэ бзылъхугъэ Аиссе (Шарлоттэ ХЬэйшэт) дунейм схьажащ.

Дунейм и щытыкІэмэр:

«meteonovosti.ru» сайтым кьызэритымкІэ, нобэ Налшык пшэр текъуэ-текІуу щы щытынущ, хуабэу махуэм градусиI 3 - 5 я щыщІ Іуащ1ащ. Апхуэдэу щыІэкІэкІэ, лыштым игъэбэта клетхэхэр езы ІэпкъльэпкъыкІ еуІыж. ЩІэныгъэлІхэм кьызэральытамкІэ, а кьэхутэныгъэхэм Іэмалыщхьэхэр ирет медицинэм и терапие ІэнатІэм.

Удыгъуэмэ, угъуамэщ.

Лъэпкъ Іуащ1ащэ:

*ПЛанэт

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

2012 гъэм мазаем и 24-м *№54-рп*

Хуэмыщ1ауэ псэу ц1ыхуэхэм ядэ1эпык1ынымк1э 2012 гъэм псоми зэхуэдэ 1эмал1эр ф1ыкуэзэгъэнэщ1ын ик1и Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и республикэ бюджетым к1ыщ1амылъыта Гуэхуэр дэг1эк1ын мурадк1э:

1. Ц1ыхуэ хуэмыщ1ахэм ядэ1эпык1ынымк1э хухах ахъшэм и лимитыр Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и муниципальнэ районхэмрэ к1ал1э округхэмрэ этещ1ыхьауэ зэкъэтэн ми унафэм и гуэдзэным зэриты хуэдэу.

2. Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и муниципальнэ районхэмрэ к1ал1э округхэмрэ я щ1ыналъэ администрацхэмэ я Iэтащ1ьхэсэм чэндж1эщ етын ц1ыхуэхэм я лъэIуэхэм щы1э хабзэхэм тету зэпльэну ик1и ягъэува лимитым к1ыриубыдэу абыхэм ядэ1эпык1ынымк1э к1ыхьал1ьхьэхэр Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм иратыну.

3. Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм Финансхэмк1э и министерствэм хуэгъэувын:

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм и унафэм ипкъ ит к1э дэ1эпык1ыныгъэу ятыну ахъшэр 2012 гъэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и республикэ бюджетым «Социальн1э политик» и Iыхьэм «Ц1ыхуэхэм социальн1э дэIэпык1ыныгъэ етыныр» и Iыхьэ къуэдзэм, «Къэралпсо Iуэхуэхэр» разделым и «Гъэт1ылъыгъэ фондхэр» Iыхьэ къуэдзэм къ1ыхигъэк1ыну;

ц1ыхуэхэм зрадэ1эпык1ыну ахъшэр Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм Л1ажьыгъэмрэ социальн1э зыужьыныгъэмк1э и министерствэм хуигъэхьыну.

4. Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм Л1ажьыгъэмрэ социальн1э зыужьыныгъэмк1э и министерствэм хуэгъэувын ц1ыхуэхэм дэIэпык1ыныгъэу иратын папщ1э к1ыыпхьэхь ах-ъшэр езы ц1ыхуэхэм кредит Iуэхуэщ1апIэхэм к1ыщ1ыгъауха счетхэм яхурильхьэну.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщ1 **ГЕРТЕР Иван**

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм 2012 гъэм мазаем и 24-м къыдигъэк1а Унафэ №54-рп-мк1э к1ыщ1ащ

Хуэмыщ1ауэ псэу ц1ыхуэхэм ядэ1эпык1ын папщ1э Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и муниципальнэ районхэмрэ к1ал1э округхэмрэ этещ1ыхьауэ хухах ахъшэм и лимитыр

(сом мин)

Муниципальнэ районым, к1ал1э округым зэредэр	Ахъшэр зыхуэхъуиныр:	абы щыщу	
		гъэт1ылъыгъэ фондыр	социальнэ дэIэпык1ыныгъэмк1э ахъшэр
Бахьсэн	2953	2248	705
Дзэлыкъуэ	2040	1550	490
Лэскэн	1245	945	300
Май	1840	1400	440
Прохладнэ	1445	1100	345
Тэрч	3126	2379	747
Аруан	3030	2305	725
Щ1эджэм	1990	1515	475
Щ1эрэдж	1270	965	305
Iуащ1эхамахуэ	1333	1015	318
Бахьсэн к1ал1э округ	2085	1585	500
Налшык к1ал1э округ	5335	4060	1275
Прохладнэ к1ал1э округ	1570	1195	375
Псори зэхэту:	**29262**	**22262**	**7000**
Зэрыщ1ыту республикэм	22262	22262	-
Псори зэрыхьур:	**51524**	**44524**	**7000**

● КъБР-м щы1э МВД-м

Яп1э игъэщ1ыпхъэхэр игъэбелджылы

К1эрал к1уэщ1 Iуэхуэхэмк1э министру К1ЫБР-м щы1э полицэм и генерал-майор Васильев Сергей кадр л1эжьыгъэр егъэфIэк1уэным, гъ1уэгуэхэм ыпнагъэушагъэр к1ыщы1эгъэщ1ыпыным ыпыщ1а гугъуехьхьэм ятеухуа зэ1ущ1э иригъэк1уэкIащ.

КЪЭПСЭТ1ЪАХЭМ ед1ыуа нэ-ужь, министрыр к1ыытеуы-ВыIащ к1ыулык1у, л1эжьыгъэ дисциплинэр гъэбыдэныгъэ зэфIэгъэк1ыпхъэхэм, дэтхэнэ зы унафэщ1ми и нэIэм щ1эт Iэнатl3м и л1эжьыгъэм к1ырик1уэхэмк1э жуэап зэрихьыр к1ыхьнигъэщ1ащ. «Кадрхэм ядал1эжьэныр зэк1эл1ыкIуэ ик1и махуэ къэс егъэкIуэкIын хуейщ. К1ыызэгъэпщ1ыныгъэ Iуэхуэ щхьэ-щы1эныгъэхэр щ1ызыгъэк1уэжьыныр гугъуэ, - жи1ащ Васильевым.

К1ЫБР-м щы1э МВД-м и УПМБД-м и унафэщ1хэм гъэгум ц1ынагъэушагъэр к1ыщ1ызэгъэпэщ1ыным я к1ыурр зэрыпрахьэл1эм абы хуэфащэ гугъыпт з хуищ1ащ.

- Зыгъ видеоIэмэпсымэхэр к1ыызэрагъэсэбэпыр, комендант п1ныр, гъэзу полицэм я л1эжьыгъэхэр егъэфIэк1уэным ехьэл1а нэгъуэщ1 Iуэхуэгъуэ хэхаэхэр хуэунэт1ыпхъэщ аварийкэр к1эмыгъэхъунымк1э к1ыхъэн нэхъыщхьэр зэфIэхьыным, - гу п1ьарингъэтащ министрым.

Зэ1ущ1эм щ1ыхэпльхащ зи к1ал1эн зыгъэзащ1эу хэк1уда хабзэхъумэхэм я унагъуэ 207-м сыт и п1ьэныкъуэкIи защ1эгъэжьхуэным, ед1ж1эIэхэм, абы МВД-м ехьэл1ахэри хэту, щ1агъэт1ысхьэнухэм я кандидатхэр к1ыхэхьныр егъэфIэк1уэным теуха Iуэхуэгъэхэм.

Д1ЖЫРАНДОК1УЭ Маринэ.

● Зэ1ущ1эхэр

Ильъэсыр зыхэдар

Урысей Федерацэм Социальнэ страховани1э и фондым и Къэбэрдей-Балькъэр щ1ыналъэ к1ыдамэм и Зэ3ыгъэу1э советым и мыгъэрей яп1э зэ1ущ1эр мазаем и 24-м зэхэтащ. Абы щ1ызэпк1рахащ изгъаб1э зэфIагъэк1ахэмрэ мы гъэм нэхъыщхьэу к1ыапэщ1ытхэмрэ.

IУЭХУЩ1АПIЭМ и унафэщ1ым и к1ал1энхэр зыгъэзащ1э, Зэ3ыгъэу1э советым и Iэтащ1ьхэ **Бэрокъуэ Ахьмэд** и отчет докладым зэрыщ1ыжIамк1э, страховани1э к1ыызэгъэпэщ1 пособиехэмрэ нэгъэущ1у ятхэмк1э ильъэк1уам ахьапэщ1ахэр нэсу яг1ъэ3эщ1ащ. Страховой взносхэм зы процентрэ щ1ащ1ынищк1э, бюджетым мылькуу хуэзэщ1агъэуI3ым процент 25,7-к1э хэхъащ. Щ1ыналъэ к1ыдамэм хэхъуэхэмк1э и нэгъабэрей бюджетыр сом мелуан 619-м щ1егъу, Iэнатl3 Iутхэр фэбжьхэмрэ зыиф?эзымыл1эужьыгъуэхэмрэ ящ1ыхьэныным тех?уа ФIэк1ыпIэ зимыI3 социальнэ страховани1э и взносхэр зэхуэхьсыныр процент 98-к1э к1ыызэрагъэпэщ1ащ. Ар и пэ ита ильъэсым зэрыщ1атщ1ыгъу.

Федеральнэ бюджетымрэ УФ-м ФIэк1ыпIэ зимыI3 медицинэ страховани1э и фондымрэ ди социальнэ программэхэм сом мелуан 800-рэ мин 973-рэ хухахащ. Абы и фIыгъэк1э, бюджетым и Iыхьэ псоми мылькур ятедгуэшащ. Хэщ1эхмк1э к1ыытхуаутIыпщ1ам щ1ыщу сом зы мелардрэ мелуан 829-рэ мин 932,3-рэ къэдгъэсэбэпащ. Ар къытт1эщ1ытам и процент 97,7-рэ мэхъу, - жи1ащ къэпсэльъам. - П1ал1эк1э мылэжьэфынухэмрэ сабий зыгъэтыну анэхэмрэ сом мелуан 764-рэ мин 305,7-рэ яхуэзэщ1эдгъэуIуащ. УФ-м Социальнэ страховани1э и Iуэхуэщ1апIэм и гъэт1ылъыгъэ Фондэ зэхэтым ди бюджетыр зыхуэщ1ыщ1эм к1ыхьал1ьха сом мелуан 386-рэ мин 250-р сэбэпшхуэ к1ыытхуэхьащ. Страховани1э зи1эхэр ц1ыху 163177-рэ мэхъу. Абы хэм яхуэхэтх ахъшэм п?эк1уэ Iэнатl3 зытхэм изгъаб1э сом мелуан 352-рэ мин 547,8-рэ кьадатыжащ.

Бэрокъуэ Ахьмэд къызэ-ригъэлъэгъуамк1э, социальнэ страховани1э к1э законодательствэм ильъэ к1ыам зэхъуэк1ыныгъэ куэд хал1ьхьащ. П1ал1эк1э мылэжьэфхэмрэ сабий зыгъуэта анэхэмрэ я пособиехэр хабзэщ1эм тету ят. Нэгъабэ я баздзэуэгъуэм зыгъэжьауэ сымаджэхэм хуатх тхылъхэр щ1эк1э зэрахьэк1ащ. Абы къэхэм республикэм и ц1ыхуэхэр хагъэгъуэзэн папщ1э, щ1ез3, профилактикэ щ1ащ1 медицинэ Iуэхуэщ1апIэхэм семинарэзэ1ущ1э хэхаэхэр к1ыыщ1эрагъэпэщ1, щ1ыпIэхэм къэпщ1ыгъэныгъэхэр щ1езыгъэк1уэжьауэ ящ1ыгъэныгъэхэр щ1ызыгъэк1ыпхъэхэр зыхуэдэ щ1ыналъэ к1ыдам1э и Iэнатl3 псоми щ1ызэпкърахащ. Къапщтэмэ, нэгъабэ з1уэщ1э 26-рэ ирагъэк1уэкIащ. Я Iэщ1агъэлIхэр радиом 23-рэ к1ыыщ1ипсэлъащ, телевиденэм нэтын 39-рэ щагъэхьэзыращ, газетэм тхыгъэ 60 къытрыгагъэдащ, щ1ыналъэ къуэдмэм и сайтым 47-рэ щ1ызэбграгъэхащ, хэзыгъэгъуаз3 тхылъхэр къыдагъэкIащ.

Щ1ыхухэм пыщ1энытгъэфI яхудИэщ. Телефон хэхар зэпымыууэ мэлажь. Нэгъабэ щ1ыху 455-м тхылъкIэ зыкъытхуагъэзэти, псомк1э дыэпльащ, зэрытхузэфIэк1э защ1эдгъэкъуащ, - жи1ащ абы.

Бэрокъуэ Ахьмэд щхьэхуэу къыкIетуевыIащ дэжьа-пIэм фэбжь щызыгъэтахэм, шынагъуэ зыпльъ Iэнатl3м Iутхэм зэрадэIэпык1ым, Iуэхуэщ1апIэхэр аттестащ1э зэращ1ым, сертификат зыщ1ыгъу Iэмэпсымэхэмк1э къызэрызэрагъэпэщ1ым, ФIэк1ыпIэ зимыI3 социальнэ страховани1э и хьэкIкIэ санаторэхэм, курортхэм ц1ыхуэхэм я зэ1ущ1агъэм зэрыщ1ыкIэльагъэльпльым, нэгъуэщ1 щ1эрыльхэри зэрагъэзащ1ым.

Щ1ыналъэ к1ыдамэм и унафэщ1ым и къуэдзэ **Романовэ Е1енэ** зэхьхьэм щызэпкъ-рихащ п1ал1эк1э мылэжьэфынухэр экспертизэ зэращ1ым зэрыкI1эльыпльэ щ1ыкIэмрэ «Урысей Федерацэм ныкъуэдыкъуэхэр социальнэ щ1ыхьэныным и Iуэхуэк1э» 2004 гъэм щ1ыщхьэIум и 22-м къыдэкIа Федеральнэ закон №122-фЗ-м, «Iэнатl3 Iутхэр фэбжьхэмрэ зэ1ущ1 Iэмэпсымэхэр зэрыщ1ымэным тещ1ыхьа ФIэкIыпIэ зимыI3 социальнэ страховани1э и Iуэхуэк1э» 1998 гъэм бадзэуэгъуэм и 24-м къащта Федерацэм и закон №125-ФЗ-м щ1ыубзыхуэхэр гъэзэщ1эным хуэунэт1ауэ нэгъабэ з1уэщ1агъэкIахэмрэ.

Абы зэрыжиIамкIэ, УФ-м Социальнэ страховани1э к1э фондым ищ1а пщ1эрылъым тету, п1ал1эк1э мылэжьэфынухэр кьахутэну хуит зыщ1 лицензэхэр зиI3 щ1ез3 Iэнатl3хэм я процент 94,1-м я Iуэхуэщ1афэр зыхуэдэр кьапщ1атщ. Iэнатl3 Iут ц1ыхуи 100 кьэс тещ1ыхьауэ п1ал1эк1э мылэжьэфхэм я бжьгъэм нэгъабэ махуи 142,2-к1э к1эрыхуащ. Социальнэ страховани1э и хьэкIкIэ абыхъэ пособиеу сом мелуан 247,7-рэ хухахащ.

2011 гъэм и пэщ1эдзэм п1ал1эк1э мылэжьэфынухэр кьахутэну хуит зыщ1 лицензэхэр республикэм щ1ез3 и Iуэхуэщ1апIи 118-м я1эрадзыхьуам хуэдэу, абыхъэм къэпщ1ытэнигъэу 110-рэ щрагъэк1уэкIати, 61-м ныкъусаныгъэхэр къыщыщ1агъэщащ. Апхуэдэу страховани1э зи1эхэм я л1ъэIуэкIэ, планым хэмыту къэпщ1ытэныгъэ 23-рэ ирагъэк1уэкIащ ик1и псори зэхэту сом мин 264,7-рэ ятыжьн хуейуэ щ1ез3э Iуэхуэщ1апIэхэм хуагъэуващ. Абы щыщу мин 186,4-р судым намыгъэсу яп-ыныжьащ.

Ильъэк1уам Iэнатl3хэм ясыпыншагъэ 85-рэ къыщыхуащ. Ар 2010 гъэм щ1ыналъэм нэхъри 15-к1э нэхъ мащ1эщ. Насыпышагъэхэм ящыщу 5-р щ1ауфауэ къыщ1эдгъэщащ. Узыфэ гъэт1ылъа я1эу нэгъабэ 10 къэхутащ, ипэ ита ильъэсым ахуэдзэр 22-рэ хъурт, - къыгъэльагъуащ щ1ыналъэ къудамэм и унафэщ1ым и къуэдзэм. - Iэнатl3м фэбжь щызыгъуэта, зэ гъэт1ылъа зи1э дэтхэнэми сом мелуани 2-рэ мин 86,7-р яхуэхэтхащ, мазэ къэс страховой ахъшэу, мелуани 135-рэ мини 152,8-рэ къэдгъэсэбэнащ. Ар ильъэсым къытп1эщ1ытам и процент 96,6-рэ мэхъу. Iэнатl3хэм къыщ1ихьу фэбжьхэр гъэмэщ1эным, сымаджэхэм егъэIуэзэным и Iуэхум сом мелуани 4-рэ мин 13,8-рэ хэтл1ьхьати, страховкэ зи1эхэм ящ1ыщу 120-м сом мелуани 3-рэ мин 992,3-р кьагъэсэбэпащ. Л1ужьапIэм Iутхэр щ1ыгъын, ваклъэ, Iэмэпсымэ хэхаэмк1э къызэгъэпэщ1ыным сом мелуани 2-м щ1игъу, Iэнатl3хэр аттестащ1э щ1ыным - мин 957,7-рэ, я узынщагъэм к1эл1ыгъэпльыным - мин 634,3-рэ, л1ужьыгъэ гугъу, шынагъэ зыпльть зыгъэзащ1эхэм санаторэхэмрэ курортхэмрэ кьыщегъэЗ1эзэным - мини 183,1-рэ, сакъыныгъэм хуегъэдж-ным - мин 92,2-рэ, алкотестерхэр къэщ1эхуным - мин 79,1-рэ, Iэнатl3м и кьабзаг-ъэр зыхуэдэр къэщ1ыгъэм сом мин 43,7-рэ хуэхтхащ. Iуэхуэщ1апIэ 12-м страховой тарифхэм процент 40 щ1ыкагъэхъуащ.

Романовэ Еленэ къызэрыхигъэщ1ащ1э, ныкъуэдыкъуэхэмрэ ветеранхэмрэ протез-ортопед Iэмэпсымэхэмк1э къызэгъэпэщ1ыным сом мелуан 89-рэ мин 828-рэ трагъэIуэдащ (2010 гъэм - мелуан 85-рэ мин 380,5-рэ; 2009 гъэм - мелуан 80-рэ мини 179,2-рэ). Ар зыграуауэ щ1ытам и процент 94-рэ мэхъу. А бжьгъэр Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щ1ыналъэм проценти 2-к1э, зэрыщ1ту Урысейм проценти 3-к1э щ1ынэхьсбэщ. Къэпсэльам зэрыжиIэмкIэ, зыхуэфащэ Iэнатl3хэм иращ1ыпIа зэгурыIуныгъэхэм яп1э итк1э, республикэм щ1ыпсэу ныкъуэдыкъуэхэм техникэ Iэмэпсымэ, протезу, нэгъуэщ1 зыхуей ьэнпщ1ыпхэм хуэдэу зы мелуанрэ мин 941-рэ 524-р хьыхуащ1эхуащ. А Iуэхум сом мелуан 81-р зухахащ. Щхьэхуэу ик1и хэхаэ хуэ кьыхуащ1эхуаэр хуабжьу зэмылI3ужьыгъуэщ. Апхуэдэщ давленэр, температурэр, зэрыхъур макъкIэ яжезыI3, езыгъэльагъу тонометрхэр, термометрхэр, сымаджэ хъ1ьэхэм я Iэпкъ-льэпкъыр зыгъэтыщ1ну узщ1экуэр, щхьэнгэхэр, щ1нт иуэхэр, ц1ыхуэракIуэхь гуцIыкIухэр, ваклъэ зэмылI3ужьыгъуэхэр, нэгъуэщ1 куэд. Езыхэм я мылъкук1э Iэмэпсымэ къэзыщ1эжьхажэм, протез езыгъэщ1ахэм е ахэр зэзыгъэщ1ыжьажэм сом мелуани 8-рэ мин 452-м ц1ыгъу ираты жащ1. Ныкъуэдыкъуэхэм я жьлагъуэ органищ1эхэм я л1ыкIуэхэр хэту 2009 гъэм щ1ыналъэ я щ1ыкуэгъэщ1ащ1 щ1ыгъэрагъэпэща комиссэ хэхар хъ1ьпшыпхэмрэ Iэмэпсымэхэмрэ я фIагъым кI3ольпль.

Санаторэхэмрэ курортхэмрэ къыщ1ещ1ыгъI3эзэн папщ1э, сом мелуан 25-рэ мин 578,1-рэ и уасэ путевкэу 1687-рэ хьахудэтхащ. Ар и пэ ита ильъсым къахуэтщ1эхуауэ щ1ытам 475-к1э щ1егъу. Путевкэхэр къзэыгъэсэбэпащ1ым щ1ыгъэм хуэзэ талонхэмк1э къызэдгъэпэщащ, - кьыгъэльэгъуащ щ1ыналъэ къудамэм и унафэщ1ым и къуэдзэм.

Къэпсэльаэм я отчетэм едIуа нэужь, З3ызыгъуIу советым хэтхэу зэ1ущ1агъэр хъуэмэныкIэ, л1ужьыгъэмрэ социальнэ зыужьныгъэмк1э министрэм я къуэдзэхэу **Гаевэ Алиет, Къ1ушыгъэ Равидэ,** къэрал I3уэхуэщ1апIэхэм я л1ужьаIуэхэм я профсоюзым и рескомым и унафэщ1 **Бакъ Фаинэ,** республикэм и промышленникхэмрэ хьэрычэтыщ1эхэмрэ я зэгухьэныгъэм и вице-президент **Гуэбэщ1ыкI Жантемыр,** КъБР-м и Л1ыэпкъ банкым и Iэтащ1ьхэ **Тхъмокъуэ Анатолэ,** адрей-хэмк1ыхьагъащ1ащ Социальнэ страховани1э щ1ыналъэ к1ыдамэм нэгъабэ дзэжьыгъэ3Iэрик1ар ик1и абы арэзы зэрытехьуэр унафэк1э щ1ащ1ыбыдащ.

Апхуэдэу I3уэхуэщ1апIэм и мыгъэрей бюджетыр кьащ1ащ. Зэ3ыгъэ3Iу советыр ильъсым зэрыл1жьэну щ1ыкIэр я3ебелджылащ.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

● Шэрэдж куей

Тэмакък1ыхьагъыр адэжьхэм к1ыытхуагъэна ф1ыгъуэщ

«Мамырыгъэ» Къэбэрдей-Балькъэр жылагъуэ псапащ1э фондым и тхьэмадэ, КъБР-м и Жылагъуэ палатэм хэт Ахматов Назир хьэжьым зэрыжи1амк1э, дин хабзэхэм зэрапэIэщ1эм к1ыхьэн1ыу, нобэ ди ц1ыхуэхэр гуэзвэгъуэ куэдым хохуэ. Абы к1ыызэхуэса псори к1ыхуриджащ нэгъэущ1 л1ьапкъхэм ящ1ыщ-ям я мызакъуэу, езы-хэм я мэсхьэбэгъуэхэм, гъунэгъуэхэм, благъэхэм, нэхъыжьхэм тэмакък1ыхьэ яхущ1ытну.

Муниципалитетым и Iэтащ1ьхэ Темиржанов Махьты кьиIэтащ1 Кавказым щыпсэу л1ьапкъэр зэгъунэгъуфIу зэхущ1ытыным, щ1алэгъуалэр тэмэму гъэсэным ехьэл1а Iуэхуэхэр.

Мыгувэу мыпхуэдэ зэ1ущ1э Дж1эпдж1эк1 къуажэми щекIуэк1ынущ.

БОЗИЕВЭ Залин.

● Шэджэм куей

Жылагъуэхэр иофIак1уэ

Я1ныкъуей, Каменкэ жылагъуэхэм иужьрей ильъэсхэм нэрылъагъуу зауж. Ильъэсыщ1эм дыз3рытехьэрэ абыхэм псы зрик1уэ бжьамиIуэ километри 3,5-рэ щы1эрахъуэк1ащ, зыхуэзэфIэмыкI унагъуи 6-м сом мин 20 и уасэ псы жап1эщ1эхэр пщ1эншэу хущ1ал1ъхьащ.

КАМЕНКЭ жылагъуэм и псы къыщ1эшы1пIэхэм щ1эуэ иджырои зы кьыжьагъэхъуащ. Абы Iэмал къаритынущ гугъу ехьу щыта хьэблэ зыбжанэм я Iуэхуэгъэ тэмэм щ1ыныжьмк1э. Мы жылагъуэхэм гъуэгуэхэр зыхуей хуэгъэзэным тех?уа лэжьыгъэшхуи ик1ыгъ1: Я1ныкъуей къуажащ1эм гъуэгуу метр 500-м мыезк1эщ1ыхьэхэр трак1утащ, кумблъэмбхэр щагъэсенщ Каменкэм и уэрам щхьэхуэхэми. Къуажэ ухафащ1эхэр к1ыабзагъэми ёогугъу. Мы щ1ыпIэхэм пхъэнк1ийм-рэ к1эрыкубжьэрыхухэмрэ щ1ызэхуахьэс контейнеру 60-м нэс щагъэуващ. Абыхэм егъэбыдыл1ащ автомашинэ щхьэхуэхэр. Фb1эщ1ыгъуейщ иджыпстук1э нэгъэущ1 щ1ыпIэхэм апхуэдэ I3уэху зэтеубл1кI3 нэс ущ1ирихьэл1эныр.

Я1ныкъуейм дэт Щэнкаб3эмк1э уиэм ильъэс зыбжанэ и пэк1э и1а теплъэм къ1ыпхуэмыщ1ыхуэныным хуэдизу зихъуэжащ: бжэ-щхьэгъубжэхэр, унащхьэ, псы зрик1уэ бжьамиIуэр щ1эк1э яхъуэжащ.

Мы зэманми л1эжьыгъэхэр зэпыуркъым: Каменкэм и хьэблэщ1эм гаэрэ псыр зэрек1уэл1эну бжьамиIуэхэр щ1ал1ъхь. Къыхэгъащ1ыпхъащ Я1ныкъуей, Каменкэ къуажэхэм щ1ыпсэу унагъуэ 23-м мыгувэу псэупIэк1э зэрадэIэпык1унур. Гулъытэншэу къагъэнэнукъым зи ныбжь хэк1уэта зыхуэзэфIэмыкI1ыжхэри. Мы къуажатIым я администрацэхэм я зэфIэкI псори адэк1и ирахьэл1энущ жылагъуэхэр я теплъэр егъэфIэк1уэным и мызакъуэу, ц1ыхубэм я псэуэкIэр нэхъ тынш ящ1ыщ1ыным.

ЖАНХЪУЭТ Зуэз.

● Ди сурэт гъэт1ылъыгъэхэр

Аруан куей еджапIэр. Я1эу дзэм к1ылыкъу щ1ызыщ1ынуэр яг1ъэхьэзыр. *Дохьушыкъуей къуажэ, 1926 гъэ*

Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр 2012 гъэм къызэрыIахынур

КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щ1эныгъэмк1э и пресс-Iуэхуэщ1апIэм и министерствэм ныкъэзыгъэмк1э, къэралым къыщащ1ащ1 курыт школхэр къызыухъуэм Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къызэрыIахыну графикыр, ахэр щатк1э кьагъэсэбэн хъуну Iэмэпсымэхэр.

ГРАФИКЫМ къызэрыщыгъэлъэгъуамк1э, курыт еджапIэхэр къзэыухъуэм щыщу щы1э хабзэхэм тету щыт къэрал экзаменхэр нэхъ пасэу зытыну хуит ящ1ахэм я экзаменхэр ирагъэт:

мэлыжьыхьым и 20-м (мэрем махуэм) - урысыбзэмк1э;

мэлыжьыхьым и 23-м (блыщ1ым) - нэгъуэщ1 къэралыбзэхэмк1э (инджылызыбзэмк1э, франджыбзэмк1э, нэмыц1бзэмк1э, испаныбзэмк1э), географиемк1э, химиемк1э, тхыдэмк1э;

мэлыжьыхьым и 26-м (махуэкум) - математикэмк1э;

накъыгъэм и 2-м (бэрэжьейм) - информатикэмрэ информацэ-коммуникацэ технологиехэмк1э, биологиемк1э, жылагъуэ щ1эныгъэхэмк1э, литературэмк1э, физикэмк1э;

накъыгъэм и 4-м (мэремым) - яп1эк1э Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр щхьэусыгъуэ зыхьыкIак1э (сымаджагъэк1э е зыхуэфащэ документхэмк1э щ1эгъэбыда нэгъуэщ1 щхьэусыгъуэк1э) зымытахэм экзаменхэр предмет псомк1и къыIах.

Мы гъэм курыт школхэр къзэыухъуэм, пэщ1эдзэ, курыт профессиональнэ щ1эныгъэ щрагъэгъуэт еджапIэхэм щ1эсхэу егъэдж-ныгъэмк1э федеральнэ къэралмрдэм къриубыдэ щ1эныгъэ зэзыгъэгъуэтахэм, блэк1а ильъэсхэм еджапIэхэр къзэыухъуэху курыт щ1эныгъэ, пэщ1эдзэ е курыт профессиональнэ щ1эныгъэ зэрагъэтат техуха документ зи1эхэм, апхуэдэу Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр зэратам техуха документу зи п1ал1эр имыкIаxэр зи1эхэм, нэгъуэщ1 къэралхэм курыт щ1эныгъэ щызэхьэгъуэтахэм Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къыIах:

накъыгъэм и 28-м (блыщ1ьхьм) - информатикэмрэ информацэ-коммуникацэ технологиехэмк1э, биологиемк1э, тхыдэмк1э;

накъыгъэм и 31-м (махуэкум) - урысыбзэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 4-м (блыщ1ьхьм) - нэгъуэщ1 къэралыбзэхэмк1э (инджылызыбзэмк1э, франджыбзэмк1э, нэмыц1бзэмк1э, испаныбзэмк1э), химиемк1э;

мэкъуауэгъуэм и 7-м (махуэкум) - математикэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 13-м (бэрэжьейм) - жылагъуэ щ1эныгъэмк1э, физикэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 16-м (щэбэтым) - географиемк1э, литературэмк1э.

Мы гъэм еджапIэхэр къзэыухъуэм Зыэрэлыбзэхэмк1э (инджылызыбзэмк1э, франджыбзэмк1э, нэмыц1бзэмк1э, испаныбзэмк1э), жылагъуэ щ1эныгъэхэмк1э, биологиемк1э, информатикэмрэ информацэ-коммуникацэ технологиехэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 19-м (гъубжьм) - географиемк1э, химиемк1э, литературэмк1э, тхыдэмк1э, физикэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 20-м (бэрэжьейм) - урысыбзэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 21-м (махуэкум) - математикэмк1э.

Блэк1а ильъэсхэм курыт еджапIэхэр, пэщ1эдзэ, курыт профессиональнэ еджапIэхэр къзэыухъуэм, нэгъуэщ1 къэралхэм курыт щ1эныгъэ щ1ызэзыгъуэтахэм ящ1ыщу Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр этыну яп1эк1э Iэмал зымыгъуэтахэм экзаменхэр къыIах:

бадзэуэгъуэм и 7-м (щэбэтым) - урысыбзэмк1э, химиемк1э, информатикэмрэ информацэ-коммуникацэ технологиехэмк1э;

бадзэуэгъуэм и 10-м (гъубжьым) - математикэмк1э, географиемк1э, нэгъуэщ1 къэралыбзэхэмк1э (инджылызыбзэмк1э, франджыбзэмк1э, нэмыц1бзэмк1э, испаныбзэмк1э);

бадзэуэгъуэм и 12-м (махуэкум) - жылагъуэ щ1эныгъэхэмк1э, литературэмк1э, физикэмк1э;

бадзэуэгъуэм и 14-м (щэбэтым) - биологиемк1э, тхыдэмк1э;

бадзэуэгъуэм и 16-м (блыщ1ьхьм) - курыт щ1эныгъэ я1гъэтын папщ1э яджа предмет псомк1и.

Мы гъэм курыт еджапIэхэр къзэыухъуэм ящ1ыщу Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр урысыбзэмк1э е математикэмк1э зыхуэмытахэм экзаменхэр къыIах:

накъыгъэм и 51-м (махуэкум) -урысыбзэмк1э;

мэкъуауэгъуэм и 7-м (махуэкум) - математикэмк1э;

бадзэуэгъуэм и 7-м (щэбэтым) -урысыбзэмк1э;

бадзэуэгъуэм и 10-м (гъубжьм) - математикэмк1э;

бадзэуэгъуэм и 16-м (блыщ1ьхьм) - урысыбзэмк1э, математикэмк1э.

Предмет щхьэхуэхэмк1э Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр щатыну п1ал1эхэр щ1ызэтехуэ къхъуэмэ, предмет щхьэхуэхэмк1э экзаменхэр къыщ1ыIахынур я1гъэ1эпхъуэ хъунущ.

Предмет псомк1и Урысей Федерацэм и субъектхэм Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къе1ыхьи щ1ыщ1адзэ щ1ыпIэ зэманымк1э сыхьэти 10-м. Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр яра-гъэт: математикэмк1э, физикэмк1э, литературэмк1э, информатикэмрэ информацэ-коммуникацэ технологиехэмк1э - сыхьэти 4-к1э (дакьинхъ 240-к1э), тхыдэмк1э, жылагъуэ щ1эныгъэхэмк1э - сыхьэти 3,5-к1э (дакьинхъ 210-к1э), урысыбзэмк1э, биологиемк1э, географиемк1э, химиемк1э, нэгъуэщ1 къэралыбзэхэмк1э (инджылызыбзэмк1э, франджыбзэмк1э, нэмыц1бзэмк1э, испаныбзэмк1э) - сыхьэти 3-к1э (дакьинхъ 180-к1э).

Блэк1а ильъсхэм хуэдэу, 2012 гъэм Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр зытхэм мы къыкIэльыкIуэ I3мэпсымэхэм материалхэмрэ кьагъэсэбэпыну хуит ящ1: математикэмк1э - линейкэ, физикэмк1э - линейкэ, программэ зрамылъхьэ калькулятор, химиемк1э - программэ зрамылъхьэ калькулятор, географиемк1э - линейкэ, транспортир, программэ зрамылъхьэ калькулятор.

К1УЖ Инн3.

● ДифI догъэлъапIэ

И жылэжьым и пщIэр еIэт

А МАХУЭР нобэ хэдзу и нэгум щIэтщ Хьэуелэ: нэхущ лъандэрэ лъэудиндкарэ тIэкIуи есащауэ, и брилдэм нартыхур зэрызэщIикъуэжьым еплъ здэщытым, хьэсэпэм машинэкIэ къыIуотьадэ колхозым и агроном Бэдракъ Володи, къыжреIэ:

- Хьэуелэ, узогъэгуфIэ, ВДНХ-м «Москвичь» кьыпхуигъэфэщащ. Гьущыпп згъурлы Тхьэм пхунЫ!

- Тхьэр арэзы кьыпхухуЫ! - зэхиха хьыбарым тIэкIу Iэнкун ищIа бригадиирым педзыж абы, зауI дэкIа нэужь.

- Ар уи нэгъабэрэзэ гъавэм кьыпэкIуащ, - жеIуэ, дэрибар гуфIэгъуэр къыхуэзыхьар Iуожьыж...

Зауэ нэужьым ди цIыхуэм бэпыкъу ятельам ущIэмыупщIэ. Псом хэмыдзу и дзэ ящIэжьхьыр нэхьыбэу зыжькъэхуар зи адэр Хэку зауэшхэм кIымыкIыжа Хьэуелэ хэдэхэрщ:

Ди анэм щIалитIрэ зы хъыдджкIэрэ дыкьыкIуэнатI, Iейуэ гугъу къыддехьу диIапI, - игу къеГъэкIыж абы, - махуэм губгъуэм щылажьэу, къэкIуэжмэ, унагъэ Iуэхурн ищIэн хуейуэ, дэрибар тIэкIу дыкъэжэпхъа нэужь, зэрыгтIэкIкIэ зыщIэдгъэкъуащ. Пэжщ, си щынэхьыжьыр сымаджэти, Iуэхуэ хьэпъэ ищIэ хъурт хъункIэ. Сэрат цIыхухъу лэжьыгъэр зи пщэ къыдэхуэрт: тенэ цIыкIу щIэщIауэ мэз сыкIуэми, губгъуэм щхьэмыж щIыпэ сыдэжкIми, пщIантIэм сыщыIэбэми, хадэм силэжьыкъыми, сыхьэулеину зэманкъыскъудэхуэрэтэкъым. 9-нэ классым сыкъыщIэкIа нэужь, си анэшхуэр бригадирым елъэIурн, колхозым пхъэIэщIурыуэу сыкъащтащ. Иджы хуэдэтэхьам, абы щыгъуэ пхъэIэщэм зы щIыху тесын хуейт. Жьэлым седжэу, махуэм сылажьэурэ школыр къэзуащ.

Я кIуажэм, Арщыдан, дэт еджапIэр къыщыдзэринжьам Щад Хьэуелэ трахтуорым Iыхьэ хуэхъуат. Арати, щIалэщIэм дзыхь кьыхуэущащ и закъуэу лэжьэну. Абы кьрата МТЗ-2-м щIхьэ телъэкъым: уэшх кьешIэм, уэс кьесми зыщIэ-хьэмфыртэкъым. Ауэ а псор уэим ищIэртэкъым Хьэуелэ: механизатор нэхъыжьхъэм ехьэхуэу и техникэм ирилажьэрт нэхущым щыIэщIауэ жэщ хъуху, еш жьыхуаIэр бжэгъыкIэ краудми имыщIэу.

60 гъэхэм я пэщIэдзэм Арщыдан жьыIэм щыззэхубIауэ щытащ звено унафэщIэхэм я зэхьэзэхуэ. Абы хэтыну хуабжьу и нэ кьикIырт механизатор щIалэм. Куэд

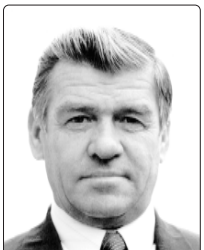

Щад Хьэуелэ

дэмыкIыу апхуэдэ Iэмал игъэтащ: бригадиирым колхоз тхьэмадэм, Тэрчокъуэ Кьамболэт, жриIащ бэн-сэныкъ теухуауэ Щадыр сыт хуэдэ Iуэхуми зэрыхуэзыщэрыуэр, зэпеуэхэм и шыфэлIыфэ щеплъыну зэрыщIэхъуэпсыр икIи мыгувэу звеном и нэхъыжьу кахащ.

Абы щыгъуэ Хьэуелэ илъэс 19-м нэсатэкъым. А ныбжьым иту апхуэдэ дзыхь зэрыгъэзащ дэстэкъым Арщыдан жьыIэр зи инагъым. Игурэ и щхьэрэ зэтелъу, «Мы дзыхьыр кьыззэгъгъэзахэр хущIезгъэгъуэжьынкъым», жиIэу, и Iэнатlэр иришэжьащ щIалэм. Ауэ зыпхрыхьа Iуэхум гу щимыхуэу дзэм дашащ. Кьулыкъум здэщIыIэм тхыть кьыIэрыхьащ. Ар республикэм и зыужьыныгъэм гуащIэ ин хэзыпхьэу Iэнатlэ зэхуэмыдэхэм бгъэдэт щIалэгъуалэм ятеухуат. Зи Iэдакъэщэкlэкlыр Къэбэрдей-Балъкъэрым и профсоюзхэм я Iэтащхьэ Сэбанщы Розэт. Абы Iыхьэшхэу щыхуэхэат Щадми. Полкым и командиром частыр зэхуигъэсри тхылъым и гугъу яхуищIащ, «Ди дзэ къулыкъу щызыщIэр мыпхуэдэ щIалэ хъарзынэщ», - жиIэри яригъэщIыхуащ. Уеблэмэ комсомолым и ЦК-м и ягъэ секретарь Павловым дежи ар ягъэхьауэ щытащ. Зыкъом дэкIри, къэралым и комсомол Iэтащхьэм и Iэ щIэлъу щыхъ тхылъ кьыIэрыхьащ сэлэтым. Апхуэдэ гупылъэм дамэ кьытригъэкIауэ, здэкIа адыгэ хэкум и пщIэр иIэту ди лъэпкъэгъу щIалэр илъэсищкIэ зэрыщыщащ. Кьыгъэзэкщ, шоферу еджари, и Iэщ Iагъэмкlэ лэжьапIэ уВын и мураду колхоз правлеиэм кIуащ. «Уэ дзэм и пэкIэ хъарзынэу Iэнатlэ зепхъуэ щытащ, звеноводу уувыжмэ нэхъ къэтщтэнут, - кьыжриIащ абы Тэрчокъуэм. - Шоферу улажьэ нэхъыр ар нэхъыфIт...»

Узыбгъэдэт лэжьыгъэр фIыуэ пльагъэмэ, дыгъэм нэхъ нэхъ нэхуу кьыпщохьу. Игури и псэри етауэ, ильэс Iэджэ щIауэ гъашIэуэ кьыIуэтэжащ. Iэхэм я пьэдакъэпэм теувэу, звено унафэщым и Iэнатlэр зэтрифублащ. Апхуэдэу губгъуэм зэдитьам, парт собранэ щыIэщ жаIэри, зымахуэ гуэрым хьэсэм кьыхашыжащ. Зэхуэсыр щиухым, Тэрчокъуэр щхьэупщIащ: «Мэкъумэш Iуэхум хуедгъэджэну Мэхъочкъаэ зы щIалэ дгъэкIуэн хуейщ, а дзыхьыр хэт едгъэзэн нэхъыфI?» Кьыззэхуэсахэм щIалэ зытIущым я щIэ кьраIуащ, Хьэуели абыхэм яхэту. Къамболэт: «Сэри Хьэуелэ и кьыжриIащ. Тэрчокъуэр щхьэупщIащ: «Мэкъумэш Iуэхум хуедгъэджэну Мэхъочкъаэ зы щIалэ дгъэкIуэн хуейщ, а дзыхьыр хэт едгъэзэн нэхъыфI?» Кьыззэхуэсахэм щIалэ зытIущым я щIэ кьраIуащ, Хьэуели абыхэм яхэту. Къамболэт: «Сэри Хьэуелэ и кьыжриIащ. Тэрчокъуэр щхьэупщIащ: «Мэкъумэш техникумым. Ар хъарзынэу кьнухри, щалъхуа и жьыIэжьым кьыгъэззэжащ. Звеном и пашэу щышыта зэманхэм IэзэкъакIэу емызэшышыжу зыкъэзэрыгъэзэгъуа, щIэнкIыгъэ зыгъуэта Щадыр кьыззэрысыжу 4-нэ бригадэм и унафэщIу ягъэзауащ.

Бригадэм и нэхъыжьыу щыщыта тхьэхъэмэн Щадыр иIэ абы и гупымрэ гъавэу кьыгъэрахам и бжьыгъэр лъытэгъуейщ. И хьэсхэм Хьэуелэ зэрыщыгугъар кьыщемыхьулIа гъэ зыгIу фIэжI кьаIэ хуихуакьым. Кьыгъэпжащ гукъуэдкIэ зыпыща щымыт. Кьыгъэпжащ, езыри темыпIэкъкуIыкIу хуэсэкьат, хуэпэжтт. Щыр кьыпхуэзэрэ щIэнкъым. Абы ещIэ кьыхуэуфIри, кьыхуэгумащIэри, IэхъуэгъэтегъэкIыу кьыбгъэдэтри.

Къэрал псом уей-уей жезыгъэIэу щыта колхоз пашэм бригадиру ущыIэнкIэ зэрымыIуэху тыншыр хэти ищIэу кьыщIэкIынущ. Тэрчокъуэм здитьэкIуа гупым и нэхъыжьу илъэс 21-кIэ лэжьащ Хьэуелэ. А зэманым кьнубыдэу абы бгъэнейпэ хозяйствэм бжьыпэр щиубыдащ, пIIэнейрэ етIуанэ хуащ, зэ закъуэщ адрейхэм кьаэзэрыкIэрыхуар. Зы гектарым хуэзэу нартыхуэу центнерищэ, гуэдзу центнер 40, сахуарану - 20 кьыщытрах Iэджэрэ кьахунхуащ. Апхуэдэ екъуIэныгъэ уиIэн щхьэкIэ жэщ-махуэ жумыIэу, махуэл думыхьыу губгъуэм унтын хуейти, Щадыр етIысэхакъым, и унагъэм япэ жьыIэ Iуэхур иригъэщу гугъэзагъэу и Iэнатlэр зэрихьащ. Уеблэмэ, зэрылажьэм хуэдэурэ, зэман кьыдригъаIуэрэ, щIэныгъэ нэхъыщхьэ зэригъэзэгъащ.

Хьэуелэ зыхэт колхоз щэрыIуэм кьыщекIуэкIт зы хабзэ: жьыIэ сэныр дзыхь зыхуащIу щытар звеном и нэхъыжьыр. Адрейхэм, гъашиэу, зы зыми сыт хуэдэ Iуэхури игъэзэщIэфу иригъэсащ.

Тэрчокъуэ Кьамболэти, абы и ужьыкIэ колхоз тхьэмадэм, Бобоев Рустам дунеим екьужа нэужь, хозяйствэм и унафэщIу хаха Бозий Назир зымахуэ гуэрым Хьэуелэ кьелъэIуащ: «2-нэ бригадэр тIэкIу зэбгрылажьыкIащи, кьыIэ, абы я нэхъыжьу тхуэкIуэ», - жиIэри. Илъэс 21-кIэ зыщIыгъуэ мэкъумэшыщIэхэм есами, аптхуэдизу илъэс ныбжьым и фIыгъэ я цIыни зэрыщIэу, я гуфIэгъуэ я нэщхьеягъуэ зэдагъэшу, зыIэ и быну кьыбзэдэгъэгурыкIуэ пэтми, колхоз тхьэмадэр хуэгъэщIэхъуэкъым Щадыр. Икlи здагъэкIуам я Iуэхур зэпэщIыжьыу гугъу зригъэхьащ.

Псори зэхэплъхьэжмэ, ильэс 32-кIэ мэкъумэш бригадэм и нэхъыжьу лэжьащ Хьэуелэ. Фегупсысыт - илъэс тIощIрэ пщIым щIигъэкIэ! Ари сыт хуэдэу зэрыплъэжьар?! ИщIэр хьуэ, гъавэ бэ кьыдэхуэу! Хьэуелэ хуэдэ цIыху емызэшыжхэрщ 70-80 гъэхэм ди республикэм и мэкъумэш хозяйствэм зыужьыныгъэшхэу игъэтащ, ди щIыпIэр губгъуэ лэжьакIуэ Iэзэкlэ зэрыкъулейр нэгъэщIыщIэхэм кьыщащ зи фIыщIэр.

Си щхьэ, си узыншагъэ жимIыу апхуэдизу зэманкIэ пэжьыгъэм и гущIэгъуэм хэта Хьэуелэ и гущIэгъэ зыужьыгъэ Щадыр кьыззэрысыжу 4-нэ бригадэм и унафэщIу ягъэзауащ.

Бригадэм и нэхъыжьу щыщыта тхьэхъэмэн Щадыр иIэ абы и гупымрэ гъавэу кьыгъэрахам и бжьыгъэр лъытэгъуейщ. И хьэсхэм Хьэуелэ зэрыщыгугъар кьыщемыхьулIа гъэ зыгIу фIэжI кьаIэ хуихуакьым. Кьыгъэпжащ гукъуэдкIэ зыпыща щымыт. Кьыгъэпжащ, езыри темыпIэкъкуIыкIу хуэсэкьат, хуэпэжтт. Щыр кьыпхуэзэрэ щIэнкъым. Абы ещIэ кьыхуэуфIри, кьыхуэгумащIэри, IэхъуэгъэтегъэкIыу кьыбгъэдэтри.

Къэрал псом уей-уей жезыгъэIэу щыта колхоз пашэм бригадиру ущыIэнкIэ зэрымыIуэху тыншыр хэти ищIэу кьыщIэкIынущ. Тэрчокъуэм здитьэкIуа гупым и нэхъыжьу илъэс 21-кIэ лэжьащ Хьэуелэ. А зэманым кьнубыдэу абы бгъэнейпэ хозяйствэм бжьыпэр щиубыдащ, пIIэнейрэ етIуанэ хуащ, зэ закъуэщ адрейхэм кьаэзэрыкIэрыхуар. Зы гектарым хуэзэу нартыхуэу центнерищэ, гуэдзу центнер 40, сахуарану - 20 кьыщытрах Iэджэрэ кьахунхуащ. Апхуэдэ екъуIэныгъэ уиIэн щхьэкIэ жэщ-махуэ жумыIэу, махуэл думыхьыу губгъуэм унтын хуейти, Щадыр етIысэхакъым, и унагъэм япэ жьыIэ Iуэхур иригъэщу гугъэзагъэу и Iэнатlэр зэрихьащ. Уеблэмэ, зэрылажьэм хуэдэурэ, зэман кьыдригъаIуэрэ, щIэныгъэ нэхъыщхьэ зэригъэзэгъащ.

Хьэуелэ зыхэт колхоз щэрыIуэм кьыщекIуэкIт зы хабзэ: жьыIэ сэныр дзыхь зыхуащIу щытар звеном и нэхъыжьыр. Адрейхэм, гъашиэу, зы зыми сыт хуэдэ Iуэхури игъэзэщIэфу иригъэсащ.

Тэрчокъуэ Кьамболэти, абы и ужьыкIэ колхоз тхьэмадэм, Бобоев Рустам дунеим екьужа нэужь, хозяйствэм и унафэщIу хаха Бозий Назир зымахуэ гуэрым Хьэуелэ кьелъэIуащ: «2-нэ бригадэр тIэкIу зэбгрылажьыкIащи, кьыIэ, абы я нэхъыжьу тхуэкIуэ», - жиIэри. Илъэс 21-кIэ зыщIыгъуэ мэкъумэшыщIэхэм есами, аптхуэдизу илъэс ныбжьым и фIыгъэ я цIыни зэрыщIэу, я гуфIэгъуэ я нэщхьеягъуэ зэдагъэшу, зыIэ и быну кьыбзэдэгъэгурыкIуэ пэтми, колхоз тхьэмадэр хуэгъэщIэхъуэкъым Щадыр. Икlи здагъэкIуам я Iуэхур зэпэщIыжьыу гугъу зригъэхьащ.

Мыгувэу Алий дзэм дашащ икIи зауэ хуэIуэхущIэхэм щыуагъасэу Краснодар щIэ еджапIэм ягъэкIуащ. Фашистхэр кьыщыблагъэм, курсантхэр ягъэущI щIыпIэ ягъэпхъуэн хуейт хьуащ, гъуэгу здытетым биим и кхъухьлъатэхэр кьатоуэри, зауэ лыгъэр зыхуэзэмрэ абы мыгъэгъэр кьыщмэр Мирзоевым ятеу зыхечIэ.

Ереван кьаIэм дзэ еджапIэр кьыщызыуха лейтенант нэхъыщIэр лагъымыдэ взводым и командиру ягъэуар, 9-нэ кьэзакъ дивизэм и 193-нэ полкым хэту Кубань щыIалъэм зауэм щыIуохьэ. Дивизэм и зэфIэкIыр ЕтIуанэ Украин фронтым хэлъущIыIу щыхъуащ.

Тамань хьатIыгу ныкъуэмрэ Украинэм и къухьэпIэ лъэныкъуэмрэ хуит къащIыжауэ, ди дзэхэр ерыщу биимебгъэрыкIуэрт. 1944 гъэм и щIымахуэм лейтенант Мирзоевым и гупыр зыхьихьэ фочауэ дивизэм Венгриеи и Эстергом кьаIэм и Iиштэпэм фашистхэм я таныхэр зыщIэрыгъэзэгъуауэ ЩIэу щынагъуэу ди лагъымыдэхэм кьаухэкIуэрт. Ротэм и командиры УЗгъэ хьэлъэщыхьэм, абы и унафэ кьищIэри, зауэлIхэр тригъэгушхуащ. Лагъымыдэкlэ танкыр пкъутэн щхьэкIэ, зы-щIы гъэщхэр ЗэкIэ ирирэ кьэбгъэкIаIэм дежи нэмыщIхэм къаруушхуэ щIэзэрагъэIуат. ЕкIуэлIапIэ псоми зэдыщIэкIыу зыщагъэзыбдат, щебгъэрыкIуэкIэ, ди дзэм хэщIыныгъэшхэу игъэутынут. ЩIым зыужьыгъэуэ, ятеу щрэзыунэгъу псоуэльмкIэ Алий мэщIу. Уиэ лъахъшIтIым я зэхуакум кьыщоувыIэ, фашистхэм я быдапIэ нэхъыщхьэ егъэнаIуэри, ди лагъымыдзхэм хьыбар ярегъащIэ. Мирзоевым жьхуиIэ щIыпIэхэм тракъатэгъэр, ди зауэлIхэр бийм гуащIэу яхуоу, я хэщIапIэхэр «иравыкI». Лагъымыдзхэм я закъуэ абдеж зэрыпхъуакIэу 250-м нэблагъэ щыхатэщIащ. Апхуэдэ псэзэпылъхьэпIэ куэдым хэту абы хуит кьыщIыжащ Венгриер, Польшэр, Румыниер, Чехословакиер, Австриер.

- КIуэтэхкIэ а илъэс хьэлъэхэр тIэщIэ мэхъу, тфIыкIуэдахэм, тIэщIэкIаxэм яхуэгъэза ди гупсысэхэр нэхъ ужьхьыу, ди уIэгъэхэр кIыжу кьытфIощI. Ауэ, зауэр иухыным махуэ зыбжанэ фIэкIа имы-Iэжу лIыхьужьыу хэкIуэда си ныбжьэгъуэу Узбекистаныр Аблэгиеф щIыщхэу Осоркин Николайрэ Шевченкэ Федоррэ си гум ихуркъым. Си насып кьихьри, тIэу фIэкIа уIэгъэ сымхьэуу, а мафIэ лыгъэм сыкъыхэкIащ, - жиIэрт нэхъыжьыфIм.

Зауэм и зэранкIэ журналитэ емыджэфами, мамыр гъащIэм ар Iэщ Iагъэ щыхуэхъуащ, Варшэ Плъыжьэ орденэр, Жуковым зауэшхэ орденым и япэ нагъыщIэр, медаль куэд кьызыхуагъэфэща Мирзоев Алий Парт школ нэхъыщхьэр кьнухри, «Коммунизмэ ягъэ» (иджы «Заман») газетым и редакторым и кьуэдзэу илъэс 20-м щIигъуэ Iлажьащ, пщIэлей мылъхьэуу, Iуэхуфl куэд зэфIихащ. И гущIэдкIхьэлъым кьыпэкIуэу «Урысей Федерацэм щэнхабзэмкIэ щIыхь зиI» и лэжьакIуэ» щIэ лъапIэр кьыфIащащ.

Унагъэ дахэм и тхьэмадэмрэ и щхьэгъуэ Антонинэрэ бынипIэ зэдапIащ, ирагъэджащ, Iуэту зауэ трагъэуващ. Я адэшхэм яхуфащуэ, абы и фэеплъым пщIэ хуащIу и кьуэрылъху-пхъурылъхуэр кьотэдж. Алий и лъэпкъыр зэрыкъэпсыбзэм и нэщэнэ гъуэгуэджэщ.

ЗАНКIИШIЕВ Хьусейн.

● Зэхьэзэхуэ

«XXI лIэщIыгъуэм и пашэ»

Иджыблагъэ КъБР-м Жылагъуэ, дин зэгухьэныгъэхэм я Iуэхуэхэмкlэ и кьэрал комитетым щызэхэтащ «XXI лIэщIыгъуэм и пашэ» урысейпсо зэхьэзэхуэр ди республикэм зэрыщеIыжьынум хуэзыгъэхьэзыр кьызэрэпэщащIэ гупым и зэIущIэ. А зэпеуэм хэтынут Урысейм и сабий, щIалэ-Iуэуалэ жьыгъуэ зэгухьэныгъэхэм я Iэтащхьэхэр.

КОМИТЕТЫМ и унафэщI Пащты Борис зэхуэсахэр щыгъуазэ ищIащ зэхьэзэхуэм хэтынуэр Урысейм и щIыналъэхэм щызыIэтхьэзыр Iэщ Iагъэлъ Iэм я зэIущIэ гъатхэпэм и 16-м Налшык зэрыщеIуэкIынум, ар зытеухуауэ щытыну Iуэхугъуэм. Абы кьызэрригъэлъэгъуамкIэ, мэлыжьыхьым зэхьэзэхуэм и япэ Iыхьэр щекIуэкIынуц Урысейм и щIыналъэхэм, абы щытекIуаэр зэхэтынущ щыщхьэIум щыIну етIуанэ зэочиэ турым, Мис а Iыхьэтым пхыкIэращ ещ я пашэ и жэпуэгъуэм Налшык къэкIуэнри, зэхьэзэхуэм и ещанэ Iыхьэ нэхъыщхьэм хэтын папщIэ.

«XXI лIэщIыгъуэм и пашэ» зэхьэзэхуэр гъэ кьэс зэхэхьэ 2003 гъэ лъандэрэ. Ар зэгъуэсу ирагъэкIуэжI Урысей Федерацэм спортымкIэ, туризмымкIэ, щылэгъуэ политикэмкIэ и министерствэмрэ щIалэгъуалэм я Iуэхуэхэмкlэ Федеральнэ Iуэхущапlэмрэ.

А зэпеуэм и кьалэн нэхъыщхьэщ граждан жьылагъуэм и институтхэм зегъэужьыныр, жьылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я пашэхэм щыщу зэчий зыбгъэдэлъхэр наIуэ щIауэ абыхэм яIэщIэ гъэсэныр, зэхьэзэхуэм и щIэныкъыныр, я лэжьэкIэр егъэфIэкIуэныр, щIэсфэр гъэсэныр, нэгъуэщIэхэр.

2010 гъэм зэхьэзэхуэм и ещанэ Iыхьэр щекIуэкIат Санкт-Петербург; зэхьэзэхуэр щызэхэтащ Волгоград икIи абы кьырихьэлIат Урысей Федерацэм и щIыналъэ 45-м кьыкIэ лIыкIуэр.

«XXI лIэщIыгъуэм и пашэ» зэхьэзэхуэм зэгъаблэ кьриIуаэхэр кьалъытэри, кьызэгъэпэщащIуэ комитетым и мурад ищIащ ар мы гъэм Налшык щегъэжьагъэхьэпхъу. А мурадыр комитетым диныгъщ ди республикэм икIи КъБР-м и Правительствэм я Iэхэр гъэзэщIэныр теухуа унафэ щхьэхуэ кьиштащ. Мыгувэу зэхьэзэхуэм и сайтыр Интернетым кьыщыщIэуахьынущ.

КъБР-я ХьыбарэгъэщIэ Iуэхущапlэхэмкlэ и кьэрал комитетым и пресс-Iэнатlэ.

● Дифl догъэлъапIэ

И жылэжьым и пщIэр еIэт

Щад Хьэуелэ

дэмыкIыу апхуэдэ Iэмал игъэтащ: бригадиирым колхоз тхьэмадэм, Тэрчокъуэ Кьамболэт, жриIащ бэн-сэныкъ теухуауэ Щадыр сыт хуэдэ Iуэхуми зэрыхуэзыщэрыуэр, зэпеуэхэм и шыфэлIыфэ щеплъыну зэрыщIэхъуэпсыр икIи мыгувэу звеном и нэхъыжьу кахащ.

Абы щыгъуэ Хьэуелэ илъэс 19-м нэсатэкъым. А ныбжьым иту апхуэдэ дзыхь зэрыгъэзащ дэстэкъым Арщыдан жьыIэр зи инагъым. Игурэ и щхьэрэ зэтелъу, «Мы дзыхьыр кьыззэгъгъэзахэр хущIезгъэгъуэжьынкъым», жиIэу, и Iэнатlэр иришэжьащ щIалэм. Ауэ зыпхрыхьа Iуэхум гу щимыхуэу дзэм дашащ. Кьулыкъум здэщIыIэм тхыть кьыIэрыхьащ. Ар республикэм и зыужьыныгъэм гуащIэ ин хэзыпхьэу Iэнатlэ зэхуэмыдэхэм бгъэдэт щIалэгъуалэм ятеухуат. Зи Iэдакъэщэкlэкlыр Къэбэрдей-Балъкъэрым и профсоюзхэм я Iэтащхьэ Сэбанщы Розэт. Абы Iыхьэшхэу щыхуэхэат Щадми. Полкым и командиром частыр зэхуигъэсри тхылъым и гугъу яхуищIащ, «Ди дзэ къулыкъу щызыщIэр мыпхуэдэ щIалэ хъарзынэщ», - жиIэри яригъэщIыхуащ. Уеблэмэ комсомолым и ЦК-м и ягъэ секретарь Павловым дежи ар ягъэхьауэ щытащ. Зыкъом дэкIри, къэралым и комсомол Iэтащхьэм и Iэ щIэлъу щыхъ тхыть кьыIэрыхьащ сэлэтым. Апхуэдэ гупылъэм дамэ кьытригъэкIауэ, здэкIа адыгэ хэкум и пщIэр иIэту ди лъэпкъэгъу щIалэр илъэсищкIэ зэрыщыщащ. Кьыгъэзэкщ, шоферу еджари, и Iэщ Iагъэмкlэ лэжьапIэ уВын и мураду колхоз правлеиэм кIуащ. «Уэ дзэм и пэкIэ хъарзынэу Iэнатlэ зепхъуэ щытащ, звеноводу уувыжмэ нэхъ къэтщтэнут, - кьыжриIащ абы Тэрчокъуэм. - Шоферу улажьэ нэхъыр ар нэхъыфIт...»

ЩIэныгъэлI Тымыжь Хьэмыщэрэ егъэджакIуэ-методист Балэ Людмилэрэ зэхалъхьэри, дызэрыт 2011- 2012 гъэ еджагъуэм ирихьэлIэу «Эльбрус» тхылъ тедзапIэм къыщыдзкIащ адыгэ литературэм ещанэ классым зэрыщрагъэджынхъэ тхылъыщIэ, школ программэщIэм тету.

ЗАНЩIЭУ жьытIэнщи, тхылъыр зи IэдакъэщIэкIэхэм лэжьыгъэр къеХулIауэ ящхьэдыкIуэрт. Тхылъым фIагъ къэзэ зэрыбгъэдэлъыр нэрылъагъуди, абы укъудиящу зэпытепсэлъыхьыкIи щхьэусыгъуэ щыIэкъым, ауэ, щыщIэныгъэ мащIэ зэриэми гу лъытащи, абыхэм кIэщу дытепсэлъыхьынщ, егъэджакIуэхэм дагъэпыкъуэгъу дахуэхъуи мурадкIэ.

Тхылъым и «Хэзыгъэгъуазэ» Iыхьэр дагъуэнэшу тхащи, абы арэзы зи техъуапхъэщ: бзэр щэрыуэщ, гурыIуэгъуэфIощ. Iыхьэм тэхуащ щыбзыхуащ литературэр зищIысыр, абы цIыху гъащIэм щиIэ мыхьэнкъэр щыIыгъ, бзэсэныгъэ щыгъэ лIэужьыгъуэхэр, адыгэ литературэхэр тхыгъэджкIэр зэпыщIа гъэ лIэ щыхъуэ лъэхъэнэр, лъэпкъым тхыгъэ иIэ щыхъуэ зэманыр; абы и мыхьэнэр, зи литературэм нобэ иIэ щытыкIэр икIи абыхэм япыщIа нэгъуэщI хэлъухъущIэхэр. Абыхэм арэзы техъуапхъэщ.

«Литературэ» псалъэм и мыхьэнэр, абы кьэкIыр щыбзыхум, «литературэ» латин псалъэм хэт етIуанэ «т–р скобкэм щыщдагъэувар сабийхэм кьагурыуэну фIэщщыIагъуейщ. Етхуанэ напэкIуэщIым ит «Ар анэдэлъхубзэм, адыгэм кьадэкIуэй хабзэфIхэм я хьулакIуэщ... псалъэхэм я пIэкIэ «Ар адыгэбзэм, лъэпкъым кьыдагъэгурыкIуэ хабзэфIхэм»... жаIамэ, нэхъыфIт. «Адыгэ нарт эпосым» техуа тхыгъэр бзэ щэрыуэкIэ икIи бзэ гурыIуэгъуафIэкIэ тхащ. Япэ упщIэм кьыкIэлъыкIуэ лэжьыгъэм еджакIуэхэм жэуап иратыфынукъым, етхуанэ классым апхуэдэ Iуэрыдуэтэ пIуужьыгъуэ зэрыщрамагъэзэм кьыхэкIыу. ЕпщIыкIуГанэ напэкIуэщIым ит упщIэм хэт «троп» псалъэм и мыхьэнэр еджакIуэхэм зэрамыщIэм кьыхэкIкIэ, упщIэмэ жэуап яхуетынукъым. А напэкIуэщI дыдэм ит «Гиперболэмрэ литотэмрэ» псалъэхэм я пIэкIэ «Егъэлеиныгъэмрэ гъэцIыкIныгъэмрэ» жаIамэ, нэхъ кьеэзэгъыт. Адыгэбзэкlэ жыпIэ хьунур жыгтIэмэ нэхъыфIщ икIи жыIэни тхыгъ хуейщ. Куэд щIащ щхэр ди бзэм кьыхэзэрыкIыжьыр.

Адыгэ литературэмкlэ школ программэм кьигъэуВ кьалэным ипкъ иткIэ, «Ашэмэз и пшынальэм» и япэ сатыр 30-р еджакIуэхэм гукIэ зрагъэщIэн хуейщ. Абы кьыжриIуэри ебгъанэ лэжьыгъэм кьигъэувыр пыхуэкIауэ щытамэ нэхъыфIу кьыщIэкIынт.

ТхакIуэхэмрэ усакIуэхэмрэ я гъащIэмрэ я литературэм я лэжьыгъэмрэ я ятеуухуа тхыгъэ кIэщIхэр адыгэбзэ кьабзэкIэ, зэрыуэкIэ тхащ, ахэр гурыIуэгъуафIэщ, гъэсэныгъэ-щIыныгъэ мыхьэнэ зиIэщ, ауэ, ди жаIуэ зэрыхуэхъуащ, абыхэм я гъэльэгъуакъым тхакIуэхэмрэ усакIуэхэмрэ къыщалъхуа, дунеим щекъыжа махуэхэр, Пэжу, тхакIуэхэм я суратэу тхыльымкIэ я лъабжьым щIэтщ ахэр къыщалъхуа, дунеим щекъыжа гъэхэр. Абыхэ Iуэхур зэфIэфгъэкI хьунумэ, хьарзынэщ.

Тхыльым щыгъэува упщIэхэмрэ лэжьыгъэхэмкlэ акъылэгъу удэхъу хьунущ. Абыхэм я нэхъыбэм адыгэ яджар ящ къыргъэпщытэж кьудейм кьыщыщмынэу, атIэ адыгэхэр гупсысу, езыхэм я Iуэху ептыкIэ сытми хуаIэу ирагъэсэнущ. Мы тхылъым ихуа тхыгъэхэр а къалэным пэлъэщыну кьызэольытэ.

Адыгэ литературэмкlэ школ программэщIэм ипкъ иткIэ, ебланэ классым щаджын хуей тхакIуэ псоми мы тхылъыщIэм кьызэщIеныбгъдэ. Ар фIыщ икIи тэмэмщ, ауэ абыхэм я зэкIэлъыхьыкIэмрэ тхыгъэ щхьэхуэхэм я кьыхэкIыжьыкIэмрэ программэщIэм тещIыхьакъым. Тхылъыр мы ухуэкIэм тету щагъэхьэзырым гурыIуэгъуэкъым Кlыщокъуэ Алим, Мэшбащ Iсхьэкъ, Нало Заур, Тхьэгъэзит Зубер, Бицу Анатолэ сымэ нэхъ жьантIэм дзсу, щагъыщIэхэри жьантIэм дзсу, ди тхакIуэ пажэхэр, усакIуэ нэхъыфIхэр шкафэгъэм (жыхафэсум) зэрыгтрагъэтIысхьар захуэсщIэ, ахэр лъытэ хъунукъым. Тхылъыр темэ щхьэхуэ-щхьэхуэурэ щымыгъэшакIэ, абы ухуэкIэ зэлубэ икIи пыухыкIа иIэн хуейщ. Япэм щыIа тхылъхэр (етхуанэ, ебланэ классхэм ейхэр) Iыхьаплу зэхьэлу щытащ: «Адыгэ Iуэрыдуэтэр»; «Пасэ зэманыр кьызэхущыкъ тхыгъэхэр»; «Хэку зауэшхэм теухуа тхыгъэхэр»; «Иджырей ГъащIэм теухуа тхыгъэхэр». Иджы тхылъым апхуэдэ уухуэкIэ щимыIэжкIэ, тхакIуэ, усакIуэ нэхъыжьхэр икIи нэхъыфIэр япэ игъэщIащ, нэхъыфIу кьыщыжьыщащ. Гъут Iэдэм, Кьардэнгъущ Зырамыку, Нало Заур, Пщыбий Инал, Табищ Мурат сымэ я тхыгъэхэм тхылъыр зыкъомкIэ кьагъэщIэращ, нэхъ щIэщыгъуэ ящI. Абыхэм я тхыгъэхэм мыхьэнэ, гупсысэ пыухыкIа иIэхэщ.

Литературэм и теорием теухуа тхыгъэхэр, зэрыщыту кьапщтэжа, къэрарзэу тхащ, ауэ тхыгъэ щхьэхуэхэм ныкъусаныгъэхэр яIэщ. Псалъэм папщIэ, «ПовесткIэ зэджэр» гурыIуэныгъэм хэт «эпос» псалъэм и пIэкIэ «къэзыIуатэ литературэ». Кьашырэ Хьэпащэ и «Насыпым и хэкIыпIэ» романыр яныныкъуэхэм щыуагъэкIэ повесту кьызэралытэр пэжкъым (нап. 92-м).

Новеллэм теухуа гурыIуэныгъэм абы и нэщэнэ нэхъыщхьэ дыдэхэм ящыщ зыр тхыгъэм кьыщыгъэлъэгъуакъым. Ар новеллэм зэщыщмыгъуа, узыпэмыплъа кIэух зэрирещ (нап. 19-м). Тхылъым и 128-нэ нэпкIэщIым балладэм и щапхъэу кьыщыщыхьэр зи тхыгъэр хэтми кьэгъэльэгъуамэ нэхъыфIт (АбыгIэ Хьэмыз, Нало Заур жиIэу). Абыхэм мыхьэнэ яIэщ.

Сюжетым теухуауэ 187-нэ напэкIуэщIым итри тэмэмкъым. Ар зи нэщэнэр композицэр аращ. Сюжетыр художественэ тхыгъэм кьиIуатэ Iуэхугъуэхэр зэрызэкIэлъыкIуэ, зэрызэкIэлъыхьа щыкIэрщ. А тIур зэхэгъэгъуащIэ хъунукъым.

Еджакlуэхэм гукIэ зрагъэщIэн хуейуэ программэм кьыщыгъэльэгъуа тхыгъэхэрэ пычыгъэзэмрэ тхылъым тэмэму щыгъэзэщIа хъуахкъым, абыхэм я тIуэуэ гъэкIыжьыр тхылъым иткъым. ГукIэ зы тхыгъэ е тхыгъит! фIэкIа зрамыгъащIэмэ хъуну ара? Адрей кьомыр-щэ?

Щоджэнэщыкlу Iэдэмрэ Бемырзэ Мухьэдинэрэ я усэхэу гукIэ зэгъэщIэн хуейуэ программэм кьигъэувэхэмрэ тхылъым итхэмрэ зэтехуэрэкъым. Программэр къудыIэрэ лъэныкъуэ зэрыграгъэкIуэтэкIыр тэмэму кьыщIэкIынкъым.

Адыгэ литературэмкlэ школ программэм сыхьэт тIурытI фIэкI зыхуэмыжьыкъ тхакIуихьым я тхыгъэхэм щыщ напэкIуэщI къудыIуэ тхылъым и щIыпIэ зыкIи зрагъэщIэн хуейщ. Ар ЕтIуанэ Тхьэгъэ Хьэмыз (29-нэ нап

Фырэ Руслан егъэпажэ.

● Щэнхабзэ

Къэзакъ академическэ хорыр.

Зэныбжьэгъухэм я зэхыхьэ

Налшык Профсоюзхэм щэнхабзэмкIэ я унэм щеКIуэкIащ «Зэныбжьэгъухэр» зыфIащэ концертыр. Абы хэтащ Кубань къэзакъ къэрал академическэ хорыр, «Кабардинка» къэрал академическэ ансамблыр, «Балкарие» IуэрыIуатээтнографиекъэрал ансамблыр.

МЫР къызэрагъэпэщащ «ЩIалэгъуалэм я Iуэху зэIумыбзхэмкIэ институт» жылагъуэ зэгухьэныгъэмрэ КъБР-м Жылагъуэ, дин зэгухьэныгъэхэм я IуэхухэмкIэ и къэрал комитетымрэ. Зэгъунэгъуэ лъэпкъхэм зэкIэлъызэрахьэу щытта «Зэныбжьэгъухэр» зэдзэ дахэр къагъэсэбэну, я мурадщ Кавказ Ищхъэрэм щыпсэухэм я зэхущытыкIэр ирагъэфIэкIуэну.

УФ-м и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхъэрэ, Ипщэ федеральнэ щIыналъэхэм щыIэ Хлопонин Александррэ Устинов Владимиррэ я нэIэм щIэту йокIуэкI мы Iуэхур. Краснодар крайм и администрацэм и губернатор Ткачев Александр, а щIыналъэм Щэнхабзэмкlэ и департаментым и унафэщI Пугачевэ Наталье, Кавказ Ищхъэрэм Щэнхабзэмкlэ и министерствэм «Кавказ Ищхъэрэм и зыгъэпсэхупIэхэр» ОАО-м а Iуэхур даIыгъаI.

Кубань къэзакъ къэрал академическэ хорым и художественнэ унафэщI, Урысейм, Украинэм, Адыгэ, Абхъаз, Осетие Ипщэ республикэхэм я щIыхубэ артист, Урысейм и Къэрал саугъэтым и лауреат, композитор Захарченкэ Виктор, «Кабардинка» къэрал академическэ хорым и художественнэ унафэщI, Урысейм, Украинэм, Адыгэ, Абхъаз, Осетие Ипщэ республикэхэм я щIыхубэ артист, Урысейм и Къэрал саугъэтым и лауреат, композитор Захарченкэ Виктор, «Кабардинка» къэрал академическэ ансамблым и художественнэ унафэщI, КъБР-м щIыхь зиIэ и артист, Шэшэн, Ингушрэ Iуэрыпкъэхэм щыIэ Хлопонин Александррэ Устинов Владимиррэ я нэIэм щIэту йокIуэкI мы Iуэхур. Краснодар крайм и администрацэм и губернатор Ткачев Александр, а щIыналъэм Щэнхабзэмкlэ и департаментым и унафэщI Пугачевэ Наталье, Кавказ Ищхъэрэм Щэнхабзэмкlэ и министерствэм «Кавказ Ищхъэрэм и зыгъэпсэхупIэхэр» ОАО-м а Iуэхур даIыгъаI.

«Балкария» ансамблыр.

Абы къыдэкIуэтэ щIэлъ зиIэ и артист, Шэшэн, Ингушрэ Iуэрыпкъэхэм щыIэ Хлопонин Александррэ Устинов Владимиррэ я нэIэм щIэту йокIуэкI мы Iуэхур. Краснодар крайм и администрацэм и губернатор Ткачев Александр, а щIыналъэм Щэнхабзэмкlэ и департаментым и унафэщI Пугачевэ Наталье, Кавказ Ищхъэрэм Щэнхабзэмкlэ и министерствэм «Кавказ Ищхъэрэм и зыгъэпсэхупIэхэр» ОАО-м а Iуэхур даIыгъаI.

Кубань къэзакъ къэрал академическэ хорым и художественнэ унафэщI, Урысейм, Украинэм, Адыгэ, Абхъаз, Осетие Ипщэ республикэхэм я щIыхубэ артист, Урысейм и Къэрал саугъэтым и лауреат, композитор Захарченкэ Виктор, «Кабардинка» къэрал академическэ хорым и художественнэ унафэщI, КъБР-м щIыхь зиIэ и артист, Шэшэн, Ингушрэ Iуэрыпкъэхэм щыIэ Хлопонин Александррэ Устинов Владимиррэ я нэIэм щIэту йокIуэкI мы Iуэхур. Краснодар крайм и администрацэм и губернатор Ткачев Александр, а щIыналъэм Щэнхабзэмкlэ и департаментым и унафэщI Пугачевэ Наталье, Кавказ Ищхъэрэм Щэнхабзэмкlэ и министерствэм «Кавказ Ищхъэрэм и зыгъэпсэхупIэхэр» ОАО-м а Iуэхур даIыгъаI.

- Гуапэщ Къэбэрдей-Балъкъэрым хьэщIэхэр фыкъызэрытхуеблэгъар. Хэкум и пащхьэм щытхь жэуапIыныгъэм теуху «Зэныбжьэгъухэр» Iуэхухмкlэ ди мурадщ дыщыпсэу щIыналъэм мамырыгъэр щыдгъэбыдэну, зедгъэужьыну. Лъэпкъ щэнхабзэхэм я зэхьыхьэхэр сыт щыгъун тхыдэ фэепльхэм я зыужьныгъэщ, къэралым, щIыхубэм я къэкIуэнур зэребгъэфIэкIуэну Iуэхуфlщ. Абы Iэмал кьует Урысейм ис лъэпкъхэм я псэкупсэ хъугъуэфIыгъуэхэр зэрызэщхь-зэрызэщхьэщыкIым укIэ-лъыплъыну, лъэпкъ зэныбжьэгъугъэр, зэкъуэтыныгъэр бгъэбыдэну, - итщ абы. Проектыр лъэпкъ щэнхабзэхэм я зэщIэжьыуэм и щапхъэ дахэщ. Гъунэгъу лъэпкъхэм я хабзэхэм зыщыдгъэгъуазэу щытмэ, нобэрей Iуэху зэIумыбзхэр тхуэгъэзэзэкIуэжьынущ. Мы проектым сыщогугъ лъэпкъ зэхуэмыдэхэр дызэкъуигъэуIэнэну, мамырыгъэрэ зэгурыIуэныгъэрэ дяку дэлъу дыпсэуну.

КъБР-м и Правительствэм, Щэнхабзэмкlэ и министерствэм я щIыхь тхыльхэр Кубань къэзакъ академическэ хорым хэт артистхэм Фырэ Руслан яритащ, республикэм и Iэтащхьэм и унафэкIэ, КъБР-м гъуазджэхэмкlэ щIыхь зиIэ и артист цIэр зыхуагъэфэщахэр утыкум къриГъэблагъэри, ехъуэхъуащ. Дызэрыгушхуэ Iуащхьэмахуэ и сурэтымкIэ хьэщIэхэм яхуэупсащ. Кубань къэзакъ хорыр илъэс 200 зэрырикъум и щIыхькIэ ягъэхьэзыра бгъэхэIу дамыгъэр КъБР-м и Iэтащхьэ Къанокъуэ Арсен къыхуагъэфэщащ.

Апхуэдэу зэIущIэм къыщеджащ Хлопонин Александр, Ткачев Александр сымэ къагъэхьа тхыгъэхэм. Абыхэм къызэрыхагъэщамкIэ, ди къэкIуэнур едгъэфIэкIуэн папщIэ, лъэпкъ зэныбжьэгъуугъэр дгъэбыдэну, щэнхабзэр, къыддекIуэкI хабзэхэр тхъумэну ди къаланщ.

Зэхуэсахэм Кубань къэзакъ хорым хэт артистхэм я уэрэд жыIэкIэр ягу дыхьауэ утыкум гуапэу ирагъэблагъэжьырт. Урыс лъэпкъ уэрэдыжьхэм къадэкIуэу, ягъэззщIащ Адыгэ, Къэбэрдей-Балъкъэр республикэхэм я цIыхубэ тхакIуэ Мэшбащ Iэ Исхьэкъ и псалъэхэр зыщIэлъи. Республикэм и «Кабардинка», «Балкария» къэрал ансамблхэм я хэфэкIэр, сыт щыгъун хуэдэу, яфIэщIэщыгъуэу Iэгуауэшхуэ хуаIэтащ.

Нобэ лъэпкъ зэмылIэужьыгъуэхэм я жылагъуэ-политикэ зэхущытыкIэм зрагъэужьын, яку дэлъ зэныбжьэгъугъэр ягъэбыдэн, щIалэгъуалэр зэкIэлъагъэкIуэн папщIэ я щэнхабзэмкlэ зэрыщIэныр, лъэпкъ зэхуэмыдэхэм щыщхэр зэныбжьэгъу зэхуэхъун пасэрей хабзэр къэгъэсэбэныныр Iэмалыфlу къаланыгъэ.

Мы жэрдэмыр адрейхэм къащхьэщокI Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм щылажьэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэр а Iуэхум къыхэрыхьашамкIэ, Кавказ Ищхъэрэм и лъэпкъхэм я зэхущытыкIэр егъэфIэкIуэн къаланыр щагъэзащIэкIэ, цIыхубэмрэ властымрэ тегъэщIапIэ нэхъыщхьэ яIапхъэр зэраубзыхуамкIэ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

Сурэтхэр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

«Кабардинка»-р къоф.

Псыпэ дахэ бгъуэтмэ...

Адыгэ пщащэм и Iэдэбгъым, и Iущагъым, и зыIыгъыкIэм, и цIыху хэтыкIэм куэд тетхыхьащ. Хьыджэбзым и дахагъым, нэхэм кьащIих хьаскIэм, Iэпкьлъэпкь зэкIужьм мащIэ уси трауху акьым къэрал зэхуэмыдэхэм щыщ усакIуэхэм.

● ЩIалэгъуэ

Выкхъэ Ланэ

ЗИ ТЕПЛЪКIЭ тхьэIуху, ныбжькIэ щIалэмэ, куэдым хуэнабдзэгубдзаплъэ, зи гупсысэр жьжьэ нэс Выкхъэ Ланэ «Зэфэну псым и кьэжэгъэр дяпжIэщ» зыхужаIэ ныбжьым итщ. КъБКъУ-м Филологическэ и институтым урысыбзэмрэ литературэмкIэ и кьудамэм и 4-нэ курсым «5» защIэкIэ щеджэ хьыджэбзым и мурадхэр дахэщ, ягъэ зэрызыIэригъэхьэну Iэмалхэр убзыхуащ, зригъэгъуэт щIэныгъэм епха гугъапIэхэр мащIэкъым.

Къамылыкъуэ дэт курыт еджапIэр фы дыдэу кьнуха нэужь, Ланэ Iущ Iагъэ хуэхьуным куэдрэ егупсысащ. И адэ шыпхъурэ адэ кьуэшхэрэ егъэджакIуэт, езыри гуманитарнэ унэтIыныгъэм дихьхырти, адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ иджыну и мураду КъБКъУ-м кIуащ. А предметхэмкIэ щIэныгъэфI кьэзыгъэпэлъэгъуэ хьыджэбзыр ягъэ зрагъэблагъар урысыбзэмрэ литературэмкIэ кьудамэратI, абы щIэтыстыхащ икIи университетыр диплом «плъыжькIэ» кьиухыну хущIокъу.

Пащащэм и хьуэпсапIэр къызэрехъулIэнум шэч кьыгрыуитIэхьэрхьым ар КъБКъУ-м кьыщыхэрагъэпэщащ конференцхэм, зэпеуэхэм, творческэ, литературэ зэхьэзэхуэхэм, жылагъуэ Iуэхуэхэм жьыджэру зэрыхэтым, пашэныгъэхэр кьыхэрыщихьым.

Университетым зэрыщIэсым хуэдэуэ и Iэщагъэм и щэхуэхэр хуэмурэ зрегъащIэ Ланэ. Ар унагъуэхэм кIуэурэ сабийхэр ирегъаджэ.

- Егъэджакlуэ Iэщагъэр хуабжьу мыхьэнэщхуэ зиIэщ, - кьыддогуашэ ди псэльэгъур. - Абы кьыдэкIуэтей щIэлъэм щIэныгъэ ябгъэдилъхьэм и мызакъуэу, гъащIэм зэрыхэпсэукIыныр щIыхуэхэм зэрадекIуэжьынри, нэгъуэщI куэди сабийхэм яхелъхьэ. Сэ сезыгъащIэхэм, сызэрыщIыкIуэр зи жьауэ сыщIэт си Iыхьлыхэм ядэсльэгъуащ ар. Псом хуэмыдэу си адэ шыпхъу, Къамылыкъуэ курыт школым и пэщIэдзэ классхэм я егъэджакIуэ Выкхъэ Амыдэ. Ар и Iэщагъэм хуэпэжу, фIыуэ хищыкIыу, махуэщIэ кьэс щIэ гуэр кьыпэплъэм хуэдэу хуэпабгъэу лэжьапIэм зэрыкIуэм сытришащуэ жыпIэ хьунущ кьыхэсха гъэгум. Сыхуейт си адэ шыпхъум кьыхуащI пщIэм хуэдэ сэри кьэзлэжьыну, абы и ехъулIэныгъэхэм хуэдэ зыIэрызгъэхьэну. Кьыхэгъэщыпхъэу кьыщIэкIынщ ар «Си бзэ - си псэ, си дунеI» республикэпсо фестиваль-зэпеуэм щытекIуа егъэджакIуэхэм зэращыщыр.

Абы кьыдэкIуэу хуабжьу сфIэгъэшIэгъуэнщ фи лэжьыгъэри. Журналистыр щIэджыкIакIуэхэм, телевизорепльхэм хьыбарыщIэхэмкIэ зэрадэгуашэм, щапхъэ зытехьипхъэу республикэм исхэм яхуэзэурэ ахэр цIыхухэм зэрыгагъэцIыхуэм, Iнатlэ зэхуэмыдэхэм пэрыт Iэщагъэлl Iэзэхэр утыку кьыззэрыращэм сыкIэпльопльэ икIи сыдекьэх.

ЩIалэгъуалэм яхэт щащэ набдзэгубдзапльэр щыгъуазэщ студентхэм я гурыгъу гурыщIэхэми ныбжьыщIэхэм я дуней тетыкIэми. Псоми гукьинэж ящIихьу студент гъащIэр нобэрей щIэблэм яхуигъэщIэрэщIэн, я кьэухьым зрагъэужьныжьмкIэ Iэмалыщ Iэхэр кьахуэзIухьи щIыкIэ Ланэ абыхэм я стипендиехэм яхухигъэхьэнэт, ахэр и чэзум яту зэтеригублэнт.

- Нэхьыжь куздым яубу зэхэпх щхьэкIэ, щIалэгъуалэ псори зэрыбгъэхъ хьунукъым, - жеIэ Выкхъэм. - Сэ сызыхэс гупыр кьапщтэмэ, едженым япэ ирагъэщ зы Iуэхуи яжьхым. Зым нэхъыфэ зым нэхъыбэ зэрызригъэщIэным пыльу, зыр адрейм пеуэу апхуэдэущ зэреджэр. Абыхэм ящыщ дэтхэнэ зыми мурад дахэхэр яIэщ, я хэкур зэрырагъэфIэкIуэным, зыпэрыхьэну Iэнатlэр кьагъэсэбэпу зыужьныныгъэм зэрыхуэзIэжьэным иджы щыщIэдзэуэ йогупсыс.

Нэхьыжьмэ и псалъэм едаIуэрэ нэхьыщIэм щапхъэ иригъэлъагъуэ псэун зэрыхуейр адэ-анэм, фIыуэ ильагъу и анэшхуэм пасэу кьызыгурагъэIуа хьыджэбзыр зытетыр аращ. И шыпхъу нэхьыщIэ Арнэ чэнджэщагъэ хуэхьуу, еджэным тригъэгушхуэу апхуэдэущ Ланэ.

Гъатхэпэм и 8-р зыгъэльапIэ бзылъхугъэхэм ягу илъ фIыр кьайхъулIэу, езым и унагъуэм исхэр хуэузыншэу, насыпыр махуэ кьэс зыхащIу псэуну яхуохъуапсэ Выкхъэ Ланэ.

НЭЩIЭПЫДЖ Замир.

Дызыпэмыплъа удынт

● Футбол

Ди стадионым мы гъэм япэу щекIуэкIыну зэIущIэм и пэ кьнхуэу хьыбарегъащIэ Iнатlэхэм я лэжьакIуэхэм зыхуагъэзащ «Спартак-Налшык» футбол командэм и генеральнэ директор Балэ Владимир, тренер нэхъыщхьэ Ташу Сергей сымэ.

ЗЭIУЩIэМ кьыщIэта псалъэмакъхэм ящыщщ командэм и мыгъэрей зэхэтыкIэр, футболист щхьэхуэхэм я джэгукIэр, нэгъуэщIхэр.

- Зыгъэсэныгъэхэм фIы дыдэу зыкьыщыдзыгъэтэджыгъуэ «Спартак-Налшыкыр» нужьрей зэIущIэу «Волга»-м дригъэкIуэкIам апхуэдэу фIэкIа щхьэ щымыджэгуарэ?

Ташу Сергей: - Пэж дыдэу, зыгъэсэныгъэхэм ди щIалэхэм фIы дыдэу зыкьыщагъэльэгъуащ. Тренерхэри зэныбжьэгъугъэ зэIущIэ зыдедгъэкIуэкIыну командхэр нэхъ лъэщу кьыззэрыхэтхыным дыхуущIэкьуащ. Новгород ящIэхэрэ дыкьыззэрыщыхьагъэщIар хуабжьу дызыпэмыплъа удынныщхуэу кьыттехуащ. Абы щхьэусыгъуэ хуэхъуа щыуагъэхэм дриплъэжащ, дяпэкIэ ди джэгукIэм апхуэдэхэр кьызэрыхэмыхуэну щыкIэм дытолажьэ.

- Шыпмахуэ зыгъэсэныгъэхэм кьрнубыдэу командэм кьыщекIуэкIа зэхъуэкIыныгъэхэм дауэ уепльэр?

Балэ Владимир - Ди жагъуэ зэрыкьунщи, а зэманым кьрнубыдэу гъуащхьауэ тэмэм кьытхуэгъуэтакьым. Дэ нэхьыбэу дызыщыгугъыр ди республикэм кьыщыхьуа щIалэщIэхэрщ. Абыхэм фIыуэ зыкьагъэльэгъуэнырщ ди плъапIэр. КьыкьэтыкIуэ зэIущIэхэм кьанэ щымыIэу очко зыIэрыдгъэхьэн хуейщ, премьер-лигэм дыкьыхьэнэну дыхуейтэ.

- Мкоян, Хагуш сыиэ «Волга»-м девгъэкIуэкIа зэIущIэм щхьэ хэмытарэ?

Т. С.: - ЩIалэхэр ди щIыпIэм иджыри нэсу есакьым. Абы кьыхэкIкIэ зэIущIэм ахэр хуэмыхьэзыру кьэттыытащ.

- ЗэIущIэм хэтыну Гъуэщокъуэм зэман нэхъыбэ щхьэ хуэзэмыхьарэ ?

Т. С.: - Арсен фэбжь мащIэ иIэти, гугъу едмыгъэхьыну арат. Тэмэму и пIэм иувэжмэ, командэм нэхъыбэрэ сэбэп хуэхъуну зэманиIэнущ.

- «Волга»-м кьыззрыхигъащIар командэм хэт футболистхэм дауэ зыхащIа?

Т. С.: - Кьыззрыхъэгъэщащи, ар дызыпэмыплъа удыну кьыщIэкIащ. Абы теухуауэ щIалэхэр психологхэр ядэлэжьащ. Щхьэж и щыуагъэхэр зэпкърытхьжащ, кьагурыдгъэIуащ. Мы махуэхэм щIалэхэр зэрыт щытыкIэм арэзы сыкьеIащ. «Амкар»-м хуэфэщэну пэщIэтыну догупъэ.

- Будаковым и джэгукIэр дауэ кьыпищыхьуа?

Т. С.: - Гъащхьэтетым хьарзынэу зыкьыгъэльэгъуащ. Псоми зэрыфIъэгъуащи, ди гъуэм кьыдагъэкIыну топхэм зыбжанэрэ кьригъэгъэзащ. Топ кьызэрыдгъэкIар зы щIыхум и закъуэ и зэранкьым - гупыр тэмэму зэдэмылажьауэ аращ.

Кьызэхуэсахэм зэIущIэм и кIэухуэ захуигъэзащ Балэ Владимир: - «Спартак-Налшыкыр» псоми ди зэхуэдэ командщ. Абы сыт хуэдэ джэгукIэ кьиригъэльагъэуну, ар фIыуэ тIъагъун хуейщ, абы дыдэщIыпхъэщ. Гупым и Iуэхур щыфIым и деж дэтхэнэри и тельхъэ хьуфынущ, ауэ и Iуэхур щыдэмыкIым командэм щIэгъэжьэну хьуфынур ди закъэщ. Абы кьыхэкIкIэ, дэтхэнэ зыри фыкьыхуэдэжэ «Спартак-Налшыкыр» сыт щыгъуи дэфIыгъэну».

ЖЫЛАСЭ Замир.

● Хъуэхъуэр

Псыхъурей къуажэм щыпсэу ди анэшхуэ Зэгъэщтокъуэ Залымкан ЦIыхубзхэм я махуэшхуэмкIэ дохъуэхъу

ФIыуэ тIъагъу, пщIэ зыхуэтщI, нанэм я нэхъ Iэфlым ЦIыхубзхэм я махуэшхуэмкIэ дыныохъуэхъу. Ди псэм и нэхур къытхэпсэу, удиГуаззэрэ дыбгъабфIэу куэдрэ укьытщыхьыщытыну ди хъуэпсапIэщи, уи узынщагъэр быдэу, уи гукъыдэжьм хэхъуэу, уи быным, абыхэм я щIэблэм я еъуIупныгъэхэм уригущхуэу укъэгъуэгурыкIуэну, фIыуэ щыIэмкIэ Тхъэркъыпхуэупсэну ди гуапэщ.

Уи къэзрыгъэхуэу Алим, Аленэ.

● ● ● ● ● ● ● ● ●

Налшык щыпсэу Зэгъэщтокъуэ Иринэ ЦIыхубзхэм я махуэшхуэмкIэ дохъуэхъу

ФIыуэ тIъагъу, пщIэ зыхуэтщI ди мамэ дахэ! Псэр зыдэушэ гъатхэм и махуэ ящIэ Iуэ ЦIыхубзхэм я махуэшхуэмкIэ дынохъуэхъу. ЩIыпIэм щызекIуэ насыпым я нэхъыфIыщ хуэпсэуну, уи щIэблэм я щагъэр быдэрэ уи гъащIэр щIэращIэу, уи нэмысыр лъагэрэ уэыхуейм уи Iэр лъэIэсу, берычэтыр уи жьэгу, гукъэуэм упщIащIэу, уи дунейр дахэрэ нэхуу куэдрэ Тхьэм тхуитхэпсэу!

Уи бынхэу Алим, Аленэ.

Лэжьапlэ ягъэувыну къыхах

● Гу зылъытапхъэ

Щ.Щхьэжщlыкlу Алий и цlэр зэзыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым 2012 гъэм и Iгатхэп мазэм мы спектаклхэр щагъэлъэгъуэнущ:

Гъатхэпэм и 13-м:
Шортэн Аскэрбий «Гуащэ ябгъ»
(комедие)
Гъатхэпэм и 22-м:
Мамий Ержыб
«Псэлъыхьуэр» **(комедие)**
Гъатхэпэм и 30-м:
Мамий Ержыб
«Псэлъыхьуэр» **(комедие)**

Театрым и художественнэ унафэщIыр Урысей Федерацэм щIыхь зиIэ и артист
Шыбзыхъуэ Басирщ.
ЩIыщIидзэр сыхьэт 18-рэ дакьикъэ 30-рщ.

УпщIэ зиIэхэр мы телефонхэмкIэ фыпсалъэ хьунущ: 42-64-94, 42-33-89

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР
Жылаэ Заурбэч (редактор нэхьыщхьэм и къуэдзэ), **ЖЬэкIэмыхъу Маринэ** (редактор нэхьыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхьыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **ГъущIо Заирбэч, Истэпан Залинэ, Къардэн Маритэ, Хьжькьаэр Алик.**

КъыдэзыгъэкIхэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ къыдагъэкI.

● ● ● ● ● ● ● ● ●

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5, ещIанэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхьыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхьыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Iуэхухэмкlэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; щIихабзэмкlэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъуэ Iуэхущ Iапl эхэм ядэлажьэнымкIэ - 42-60-53; хьыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ пресымохэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 47-32-15; эдэлэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущ Iапl эм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Тедзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаIэта Iуэхуцlэхэм я пэжагъэкIэ ахэр зытхъэхэм я къуэдзэхэр. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтехуэ зэныту щыткъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яхуэхьыныр я пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ поштэ зэпкърыхьэмкIэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м Печатьмэ я хуитыныгъэр хьумэныжьмкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ Iуэхущ Iапl эм №ГИ-0065-м щIэту ягъащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдокI.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.
КъБР, Налшык къалэ,
Лениным и цIыкIэ щыIэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэкIыгъуэм елъытыхэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дышэ Сонэ, редактор Къардэн Маритэ, корректорхэр Афэ Тамарэ *(3, 4-нэ нап.)*, Пхытыкl Юрэ *(1, 2-нэ нап.)*, *корректорхэм я дэлъыкъуэгъу* Мырзэкъан ФатIимэ. *КомпьютеркIэ газетым и тепльэр жыдащ* Дол Мариэ, Мэзбахъуэ Анжелэ, *сурэтхэм елъытыр* Бицу Жанизэ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Iнатlэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 5.000 ● Заказ №664